

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelutyö
2012

Laura Jaakkola

Minja Rosman

”KYL JOKAINEN VOI TEHDÄ RIKOKSIA JOS HALUAA, SE ON ITSESTÄ KIINNI”

– nuorten ja nuorten valvojien kokemuksia
rikollisuudesta ja ehdollisesti rangaistujen nuorten
valvonnasta

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosiaalipalvelutyö

Syysy 2012 | 60 + 13

Katariina Felixsson

Laura Jaakkola & Minja Rosman

”KYL JOKAINEN VOI TEHDÄ RIKOKSIA JOS HALUAA, SE ON ITSESTÄ KIINNI” - nuorten ja nuorten valvojien kokemuksia rikollisuudesta ja ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnasta

Tämä opinnäytetyö tehtiin työelämätilauksena Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolle, joka vastaa vapaudessa suoritettavista yhdyskuntaseuraamuksista, joita ovat ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta, yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus sekä ehdonalaaisesti vapautuneiden vankien valvonta. Ehdolliseen rangaistukseen liitetyn valvonnan tarkoituksena on tukea nuoren sosiaalista selviytymistä sekä ennaltaehkäistä uusintarikollisuutta ja syrjäytymistä. Valvonta on ehdolliseen rangaistukseen liitettävä tehokeino ja se määrätään, jos katsotaan nuoren hyötyvän valvonnasta. Valvonta koostuu valvojan ja nuoren säännöllisistä tapaamisista, joissa käsitellään erityisesti rikolliseen käyttäytymiseen liittyviä tekijöitä sekä kartoitetaan kokonaisvaltaisesti nuoren elämäntilannetta. Vuonna 2011 tuli voimaan päivitetty laki ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnasta, joka muutti valvontaa sitovampaan suuntaan päihteettömyyden ja valvontakäytien suhteen.

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on tuottaa kuvailevaa ja kokemusperusteista tietoa siitä, miten nuoret ja valvojat kokevat rikollisuuden, sen syyt ja ehdolliseen rangaistukseen oheisseuraamuksena liitetyn valvonnan. Opinnäytetyössä teemahaastateltiin kuutta Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolla valvonnassa olevaa nuorta, joille on tuomittu ehdollinen vankeusrangaistus sekä kolmea näiden nuorten valvojaa. Haastattelut toteutettiin kevään ja kesän 2012 aikana. Tutkimuksessa kartoitettiin nuorten ja heidän valvojiensa käsityksiä rikollisuuden syistä sekä valvonnasta ja sen merkityksestä.

Tutkimuksen viitekehyykseen on koottu tietoa nuorisorikollisuudesta, kriminologisista teorioista, Rikosseuraamuslaitoksesta sekä yleisesti rikosseuraamusalan työstä. Tarkemmin on avattu kriminologisia teorioita ja ehdollisesti rangaistujen nuorten valvontaa, joka on siis ehdolliseen rangaistukseen liitettävä oheisseuraamus. Kriminologisia teorioita verrataan nuorten ja heidän valvojensa haastatteluissa esittämiin näkökulmiin.

Tyypillisimpiä nuorten rikokseen syyllistymisen ja rikoksen uusimisen syitä ovat muun muassa päihteidenkäyttö sekä kaveripiirin vaikutus. Ehdolliseen rangaistukseen liitetty valvonta koettiin sekä nuorten että valvojien kannalta yleisesti ottaen hyvänä seuraamuksena, mutta toisaalta varsinkaan nuoret eivät kokeneet valvontaa rangaistuksena. Tämä viittaa valvonnan merkitykseen nuorta tukevana seuraamuksena, mutta toisaalta se saattaa myös hankaloittaa joidenkin nuorten sitoutumista valvontaan.

ASIASANAT:

Nuorisorikollisuus, Rikosseuraamuslaitos, ehdollinen rangaistus, kriminologiset teoriat

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Social Services | Social guidance and counseling

November 2012 | 60 + 13

Instructor Katariina Felixsson

Laura Jaakkola & Minja Rosman

CONDITIONALLY SENTENCED YOUNG OFFENDERS AND THEIR SUPERVISORS EXPERIENCES ABOUT CRIMINALITY AND SUPERVISION

This thesis is made for the Community Sanctions Office of Turku. The community sanctions offices of the Criminal Sanctions Agency are responsible for arranging community sanctions, for example juvenile punishment, supervision of conditionally sentenced young offenders, community service and supervision of parolees around the country. A person who has committed an offence under the age of 21 years can be subjected to supervision. Supervision is ordered, if it seems justified depending on the offender's social adaption and is seen as a preventive method of further offences. Supervision consists of regular meetings between the supervisor and offender. In these meetings the life situation of the offender and the factors influencing towards criminal behavior are discussed.

An updated law of supervision of conditionally sentenced young offenders came into effect at the beginning of 2011. The law of supervision of conditionally sentenced young offenders changed the supervision into more binding regarding for example the amount of meetings and the "no drugs" policy. Now it is also possible to include different plans of action, which support the social ability of functions of the offender, to the supervision.

Our study is qualitative and the goal was to produce descriptive and empirical knowledge about how young offenders and their supervisors have experienced delinquency, its reasons and supervision. We interviewed six youngsters, who are in supervision at the Community Sanctions Office of Turku and three of their supervisors. The interviews were arranged during the spring and summer 2012. We have surveyed the experiences of the young and their supervisors con-

sidering the reasons of criminal activity and also about the meaning of supervision. The theoretical framework of the study is based on juvenile delinquency, criminological theories, organization of Criminal Sanctions Agency and the work in the criminal sanctions field in general. In this bachelors thesis we have opened criminological theories and supervision of conditionally sentenced young offenders more thoroughly. We compare criminological theories to the opinions the youngsters and their supervisors made during the interviews.

The most typical reasons for criminal actions of the youth are for example drug-abuse and influence of friends. The supervision of conditionally sentenced young offenders was seen beneficial in general, but especially the young did not see the supervision as a punishment. This reflects to the significance of the supervision as a provider of support, but on the other hand it may also hamper the level of commitment to the supervision.

KEYWORDS:

Juvenile delinquency, Criminal Sanctions Agency, conditional imprisonment, criminological theories

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	8
2 RIKOLLISUUS	10
2.1 Nuorisoriikollisuus	10
2.2 Rikollisuuden syitä ja siltä suojaavia tekijöitä	12
3 KRIMINOLOGISET TEORIAT	15
3.1 Rikollisuutta selittäviä teorioita	15
3.2 Paine- ja kontrolliteoria	16
3.3 Oppimis- ja leimaamisteoria	18
4 RIKOSSEURAAMUSALA	20
4.1 Rikosseuraamusalan organisaatio	20
4.2 Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävät ja sitä ohjaavat arvot	22
4.3 Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto ja yhdyskuntaseuraamukset	23
5 EHDOLLISESTI RANGAISTUJEN NUORTEN VALVONTA	26
5.1 Nuorten rangaistukset	26
5.2 Ehdollinen rangaistus	27
5.3 Ehdollisen vankeuden valvonta	28
5.4 Valvonnan toteuttaminen, sisältö ja tavoitteet	30
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA SISÄLLÖT	33
6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	33
6.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu	34
6.3 Nuorten ja valvojien haastattelut	35
6.4 Aineiston analysointi	37
7 TUTKIMUSTULOKSET	38
7.1 Rikosten käsittely ja uusintarikollisuus	38
7.2 Sosiaaliset suhteet	40
7.3 Opiskelu, työ ja taloudellinen tilanne	42
7.4 Fyysinen ja psyykinen terveys	43
7.5 Valvonta	44

8 YHTEENVETO JA POHDINTA	48
8.1 Pohdinta	48
8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	54
8.3 Jatkotutkimusehdotukset	55
LÄHTEET	56

Liitteet

- Liite 1. Tutkimuslupahakemus.
- Liite 2. Ohjaavan opettajan lausunto tutkimuslupaa varten.
- Liite 3. Tutkimuslupa.
- Liite 4. Nuorten haastattelukysymykset.
- Liite 5. Valvojien haastattelukysymykset.

KUVIOT

Kuvio 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio (Rikosseuraamuslaitos 2012).	21
Kuvio 2. Rikosprosessin kulku (Rikosseuraamuslaitos 2012).	25

TAULUKOT

Taulukko 1. Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta vuosina 2008 – 2011 (Rikosseuraamuslaitos 2012, 41).	31
---	----

1 JOHDANTO

Nuorisorikollisuudella tarkoitetaan tietyssä iässä tehtyjä rikoksia. Nuorten syyllistyminen rikoksiin on useimmiten kapinointia yhteiskunnan normeja vastaan ja usein rikollinen käyttäytyminen loppuu iän myötä. (Lindfors 1996; Laitinen & Nyholm 1995.) Tämä rikollisuuden niin sanottu huippuvaihe nuoruudessa ilmentää keskeisesti sosiaalisia ympäristövaikutteita, kuten kaveripiirin vaikutusta (Aaltonen & Kivivuori 2009).

Tämä opinnäytetyö tehtiin työelämätilauksena Turun yhdyskuntaseuraamustoitomistolle. Tutkimusaineiston keräsimme teemahaastattelemalla kuutta Turun yhdyskuntaseuraamustoitomiston valvonnassa olevaa ehdollisesti rangaistua nuorta sekä kolmea näiden nuorten valvontatyötä tekevää rikosseuraamustyöntekijää. Haastattelut toteutettiin kevään ja kesän 2012 aikana Turun yhdyskuntaseuraamustoitomiston tiloissa.

Käsitlemme opinnäytetyössämme nuorisorikollisuutta erityisesti ehdollisesti rangaistujen nuorten ja heidän valvojiensa näkökulmasta. Ehdolliseen rangaistukseen liitetyn valvonnan määräytyminen liittyy yksilökohtaisiin tekijöihin, eli toisin sanoen hyötykö nuori valvonnasta otettaessa huomioon nuoren senhetkinen elämäntilanne (Marttunen 2008). Haastattelujen perusteella selvitimme muun muassa nuorten ja valvojien käsityksiä yleisesti rikollisuudesta, rikokseen syyllistymisen syistä sekä ehdollisen rangaistuksen oheisseuraamuksen valvonnan vaikutuksista. Selvitimme myös, onko nuorten ja valvojien näkemyksissä yhtäläisyyksiä rikoksiin ja valvontaan liittyen.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Teoreettinen viitekehys rakentuu nuorisorikollisuudesta ja erityisesti sen syistä, kriminologisista teorioista, ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnasta sekä yleisesti rikosseuraamusosalasta. Teoriaosuus opinnäytetyössämme painottuu kriminologisiin teorioihin, kuten paine-, kontrolli-, oppimis- ja leimaamisteorioihin sekä ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnan täytöntöönpanoon. Tutkimustapamme on induktiivinen eli kerätystä aineistosta pyritään muodostamaan yleisiä teemoja perus-

tuen keskeisiin käsitteisiin. Tarkoituksenamme on tuottaa kokemusperustaista ja kuvailevaa tietoa tutkimusaiheesta sekä verrata tutkimustuloksia alan kirjallisuuteen.

2 RIKOLLISUUS

2.1 Nuorisoriikollisuus

Rikollisuus on lakien vastaista toimintaa, joka on tehty ilman puolustusta tai oikeutusta (Bredeur 2004, 2). Kaikki rikokset ovat erilaisia ja eri rikollisuuden lajeissa vaikuttavat erilaiset osatekijät. Lähes kaikki rikokset kuitenkin edellyttävät, että motivoitunut rikoksentekijä ja otollinen kohde kohtaavat riittävän valvonnan ulottumattomissa. Ilman näiden kolmen kohdan samanaikaista täytymistä rikosta ei tapahdu. (Rikosentorjuntaneuvosto 2012.) Kaikkia rikoksia yhdistää kuitenkin yksi tekijä – rikoslaki. Jokainen rikokseen syyllistynyt yksilö on syyllistynyt tekoon, joka lainsäädännössä on määritelty kielletyksi eli rangaistavaksi. Viime kädessä siis rikoslaki määrää sen, kuka on rikollinen. (Laine 2007, 31.)

Nuorisoriikollisuudeksi määritellään tietyssä iässä tehdyt rikokset ja Kivivuoren (2009, 2) mukaan rikosalttius huipentuukin elämänkaareissa nuoruuteen, etenkin väkivalta- ja omaisuusrikollisuudessa. Nuoret kyseenalaistavat tässä iässä yhteiskunnan arvoja ja normeja sekä kapinoivat näitä vastaan. Tämä rikollisuuden niin sanottu huippuvaihe teini-iässä ilmentää keskeisesti sosiaalisia ympäristövaikutteita (Aaltonen & Kivivuori 2009, 19). Tämän jälkeen rikollinen käyttäytyminen usein kuitenkin vähenee ja syynä on pidetty nuorten kiinnittymistä esimerkiksi koulutukseen, työelämään tai parisuhteeseen (Lindfors 1996, 26-27).

Oikeudessa ei käsitellä alle 15- vuotiaana rikoksen tehneen asiaa eikä nuorelle tällöin voida tuomita rangaistusta, mutta poliisi ja sosiaaliviranomaiset vastaavat niistä toimenpiteistä, joita kohdistetaan myös alle 15- vuotiaisiin. Näillä toimenpiteillä pyritään ohjaamaan nuoria pois rikosten piiristä (Harrikari 2008, 140.) Myös 15 – 17- vuotiaat alaikäiset rikoksentekijät joutuvat rikosprosessin lisäksi tekemisiin lastensuojelun toimenpiteiden kanssa (Hinkkanen 2011, 407). Vahingonkorvausvelvollisuus ei kuitenkaan riipu siitä, onko rikoksentekijää tuomittu

rangaistukseen, vaan tekijä joutuu joka tapauksessa korvaamaan aiheuttamansa vahingot. Vahingonkorvausvelvollisuus koskee siis myös alle 15-vuotiaita, mutta vahingonkorvausvelvollisuutta on mahdollista esimerkiksi sovitella. (Mattiikka 2010, 88; Oikeuslaitos 2012.) Sovittelu voidaan nähdä lastensuojelun avoimuuden toimenpiteenä ja sillä pyritään nuoren rikosuran katkaisemiseen (Marttunen 2011, 373). Alle 18-vuotiaan tekemään rikokseen ei sovelleta samaa rangaistusasteikkoa kuin täysi-ikäisen tekemään rikokseen, vaan pääsäännön mukaan rangaistusasteikosta vähennetään yksi neljännes, $\frac{1}{4}$ (Elfgren ym. 2003, 79). Alle 18-vuotiasta ei yleensä tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen kuin erityisen painavista syistä. Alle 18-vuotias nuori voidaan jättää myös tuomitsematta rangaistukseen, jos oikeus katsoo, että nuori ottaa opikseen ilman rangaistusta. (Oikeuslaitos 2012.)

Rikollinen käyttäytyminen on yksi poikkeavan käyttäytymisen muoto (Laine 2007, 15) ja usein rikollisuuden taustat ovat samanlaisia kuin nuorten muissakin ongelmissa. Vain harva nuorista on ensisijaisesti rikollisia ja suurimmalla osalla kyse onkin jostain muusta, kuten esimerkiksi kokeilunhalusta tai rajojen rikkomisesta. Erityisesti nuorten kohdalla normien rikkominen voi olla muutakin kuin lakien rikkomista, esimerkiksi koulusta luvatta poisjäämistä. (Jokela 2006, 101-102.) Moffitin (1993, 675) mukaan suurin osa nuorista rikoksentekijöistä on tavallisia, normaalisti kehittyneitä, persoonallisuudeltaan vakaita ja sosiaalisilta taidoiltaan ikätovereitaan vastaavia nuoria, joille rikollisuus on nuoruuden elämänvaiheeseen liittyvä ohimenevä ilmiö.

Nuoret tekevät rikoksia lähes aina ryhmässä ja yksittäin tehdyt rikokset ovat melko harvinaisia. Tekojen suunnittelemattomuus ja usein myös jännityshakuisuus ja spontaanisuus ovat tyypillisiä piirteitä nuorisorikollisuudelle, etenkin poikkeavien rikoksenteoissa. Nuorten tekojen motiivit liittyvät lähestulkoon aina nuorten keskinäisen sosiaalisuuden ylläpitoon, eivätkä niinkään esimerkiksi taloudellisten etujen hankkimiseen. (Laitinen & Nyholm 1995, 57.) Nuorille tyypillisiä rikostyyppejä ovat muun muassa luvaton käyttö, pahoinpitelyrikokset, varkaudet, näpistykset, kätkemisrikokset, rattijuoppous, alkoholin luvaton hallussapito, ajokorttia ajaminen sekä ryöstö- ja vahingontekorikokset. Nuorten keskuudessa

suunnitelmallinen rikollisuus on siis melko harvinaista, kun taas normien vastainen käyttäytyminen on yleisempää. (Lindfors 1996, 25- 27.) Ilmitulleella rikollisuudella tarkoitetaan niitä laissa rangaistavaksi määriteltyjä tekoja, jotka ovat tulleet poliisin tietoisuuteen ja jotka on kirjattu rikoksiksi (Lappi-Seppälä & Niemi 2011, 285 – 286). Tilastoitu ja ilmitullut rikollisuus on siis vain osa kaikesta rikollisuudesta (Myllyniemi 2008, 60). Piilorikollisuutta ovat kaikki sellaiset teot, jotka luokitellaan rikoksiksi, mutta ne jäävät tulematta poliisin tietoon ja sen takia kirjaamatta (Kivivuori 2006, 17). Virallistilastoihin päätymiseen vaikuttavat monet tekijät, kuten esimerkiksi yksilöiden ilmoitusalttius, poliisin kontrollitoiminnan sekä rekisteröintialttius. Esimerkiksi lasten ja nuorten alttius rikoksien ilmoittamisesta poliisille on alhaisempi kuin aikuisilla (Myllyniemi 2008, 60.)

2.2 Rikollisuuden syitä ja siltä suojaavia tekijöitä

Moffittin (1993, 676) mukaan rikoskäyttäytyminen voidaan jakaa karkeasti kahteen perustyyppiin: nuoruuteen rajoittuvaan (adolescence limited) sekä läpi elämänkaaren kestävään (life-course persistent). Nuoruuteen rajoittuvalle rikostyypille tyypillistä on, että siihen vaikuttaa suurelta osin ympäristö ja esimerkiksi kaveripiirin vaikutus, kun taas koko elämänkaaren läpi jatkuvassa rikollisuudessa yksilötekijöillä on voimakas vaikutus. Rikollisuus usein myös loppuu iän myötä (Elonheimo 2010, 25). Lähes kaikkiin rikollisuuden lajeihin pätee se, että pieni joukko tekee valtaosan rikoksista. Runsaasti rikoksia tekevät ovat monesti aloittaneet rikollisen käyttäytymisen jo varsin nuorena, useimmiten jopa ennen rikosoikeudellista syyntakeisuusikää, joka on 15 vuotta. (Rikoksantorjuntaneuvosto 2012.) Rikolliset teot nuoruudessa kasautuvat varsin usein rikosaktiiviselle vähemmistölle ja tätä sanotaan rikoskäyttäytymisen polarisaatioksi (Myllyniemi 2008, 63).

Rikollisen kehityksen riskit on monesti luokiteltu yksilön ominaisuuksiin, perhetehtäjiin sekä koulun, kaveripiirin ja ympäristön riskitekijöihin (Haapasalo 2006, 123). Yksilöiden välisiä eroja rikoskäyttäytymisessä selittävät muun muassa sosiaalinen ja taloudellinen asema. Rikoskäyttäytymiseen vaikuttavat myös yk-

silön kognitiiviset piirteet, kuten ongelmanratkaisutaidot sekä mahdollinen lukihäiriö. Myös psykiatriset häiriöt, kuten käytös- ja persoonallisuushäiriöt, AD/HD sekä psyykkiset häiriöt ja päihteiden väärinkäyttö ovat tunnistettuja rikollisuuden syitä. (Aaltonen & Kivivuori 2009, 19; Elonheimo 2010, 23.) Ahosen (2006, 153) mukaan lapsuudessa kontrollittomuus, impulsiivisuus ja vaikea temperamenttityyppi voivat ennustaa nuoruuden käytöshäiriöitä, aggressiivisuutta sekä rikollisuutta.

Antisosiaalisella käyttäytymisellä viitataan laajasti ottaen sellaiseen käytökseen, joka rikkoo sosiaalisia normeja ja muiden ihmisten oikeuksia (Jokela 2006, 101). Aggressiivisuus, väkivaltakäyttäytyminen ja riskienotto ovat tavallisia murros- ja nuoruusiässä, mutta esimerkiksi aggressiivisuus usein vähenee iän myötä. Noin 10 % lapsista ja nuorista väkivaltainen käyttäytyminen kuitenkin jatkuu ja voi johtaa rikollisuuteen. Aggressiiviset, antisosiaaliset ja väkivaltaiset käytännöt ovat osittain geneettisiä, mutta riskikäyttäytymiseen vaikuttaa läheisesti myös ympäristö ja erityisesti lapsuus- ja nuoruusiän ihmissuhdekokemukset. (Nokelainen ym. 2011, 7.)

Haapasalon (2006, 124) mukaan nuorten riskiä syyllistyä rikokseen lisää kovat ja väkivaltaiset kasvukäytännöt lapsuudessa. Varhaisen kasvuympäristön riskitekijät, kuten ankara ja epäjohdonmukainen kasvatustai vanhempien päihteidenkäyttö, voivat selittää nuorten rikoskäyttäytymistä. Perherakenteeseen liittyvät tekijät, kuten vanhempien ero, yksinhuoltajuus, vanhempien tai asuinpaikan muutokset sekä äidin nuori ikä, voivat myös altistaa rikolliselle käyttäytymiselle. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 345; Elonheimo 2010, 24.) Riskitekijät voivat vaikuttaa joko suorasti tai epäsuorasti rikollisen käyttäytymisen kehittymiseen. Riskitekijöistä huolimatta suurin osa nuorista ei kuitenkaan kehity rikolliseen suuntaan. Tällöin riskitekijät ovat voineet olla lievempiä, tai ne ovat voineet esiintyä harvemmin tai mahdollisesti myöhemmässä elämänvaiheessa. Geenit ja ympäristötekijät muodostavat yhdessä riski- ja suojaavia tekijöitä, jotka vaikuttavat yksilön todennäköisyyteen päätyä antisosiaaliselle, eli esimerkiksi rikolliselle, kehityspolulle. (Jokela 2006, 112.)

Yksilön psyykkisten häiriöiden ja rikoskäyttäytymisen kehityksessä suuri vaikutus on ympäristötekijöillä (Haapasalo 2006, 125 - 146). Ympäristötekijät eivät kuitenkaan vaikuta kaikkiin samalla tavalla ja tämä saattaa johtua esimerkiksi yksilöiden perinnöllisistä eroista. Perinnölliset erot vaikuttavat muun muassa siihen, millaisille ympäristötekijöille yksilö altistuu ja miten nämä ympäristötekijät vaikuttavat häneen. (Jokela 2006, 116 – 117.) Suuristakin riskitekijöistä huolimatta lapsella tai nuorella saattaa olla rikolliselta käyttäytymiseltä suojaavia tekijöitä, jotka estävät nuoren rikolliseen käyttäytymisen kehityksen. Honkatukian ja Kivivuoren (2006, 345) mukaan ympäristötekijät ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa yksilökohtaisten käyttäytymispiirteiden kanssa.

Sosiaalinen pääoma toimii rikollisuutta ehkäisevänä tekijänä. Sosiaalisen pääoman piirin voidaan luokitella muun muassa sosiaalinen kontrolli, merkitykselliset ihmissuhteet sekä luottamus. Sosiaalista pääomaa syntyy yhteisöissä, kuten perheessä, läheisissä ystävyysuhteissa sekä koulussa. (Salmi 2006, 190; Salmi ym. 2009, 15- 16.) Toisaalta joskus rikollisen käyttäytymisen riskitekijät ja rikollisuudelta suojaavat tekijät voivat vaikuttaa myös päinvastoin, yksilöstä riippuen. Tällöin sama tekijä voi toimia joissain tilanteissa rikollisen käyttäytymisen riskitekijänä ja joskus taas toimia rikolliselta kehitykseltä suojaavana tekijänä. Samalla riskitekijällä saattaa olla vaikutusta myös monenlaisiin lopputuloksiin: sama riskitekijä voi jollain henkilöllä ennustaa rikollista käyttäytymistä ja toisella taas persoonallisuushäiriötä. Esimerkiksi lapsen kaltoin kohtelu on paitsi rikollisen kehityksen riskitekijä, mutta se voi toimia riskitekijänä myös eri persoonallisuushäiriöille sekä psyykkisille sairauksille. (Haapasalo 2006, 146- 148.)

3 KRIMINOLOGISET TEORIAT

3.1 Rikollisuutta selittäviä teorioita

Lasten ja nuorten lievähkö rikoskäyttäytyminen on normaalia ja useimmiten ohimenevä vaihe lapsuuden ja nuoruuden kasvu- ja sosiaalistumisprosessissa (Marttunen 2008, 13). Nuoruudessa kiellettyihin tekoihin syyllistyminen on jopa niin yleistä, että jonkinasteisten normirikkomusten on todettu kuuluvan enemmistön elämään. Moffit (1993, 687) toteaaakin, että tästä näkökulmasta katsottuna poikkeava on sellainen nuori, joka ei syyllisty kiellettyihin tekoihin. Myös nykyajan moderni kulttuuri tarjoaa erilaisia tapoja tehdä rikollinen käyttäytyminen ymmärrettäväksi - nuoren rikollisuus katsotaan murrosikään kuuluvaksi normaaliiksi ilmiöksi tai ajatellaan, että nuori viestittää pahaa oloaan tekemällä rikoksia (Honkatukia & Kivivuori 2006, 1; Kivivuori 2006, 174).

Nuorisrikollisuutta voidaan tarkastella eri tasoilta – yhteiskunnallisena ilmiönä, sosiaalisena toimintana, psykologisesta näkökulmasta ja fyysisen ympäristön kannalta. Rikollisuuden yhteiskuntatieteellinen tutkimus, eli kriminologia, sisältää useita teorioita, joilla pyritään selittämään ja ymmärtämään rikollista toimintaa. (Laitinen & Nyholm 1995, 71 - 72.) Yksi kriminologisen tutkimuksen tavoite onkin selittää, miksi ihmiset tekevät rikoksia ja millaiset tekijät vaikuttavat rikollisuuteen. Rikollisuudelle onkin etsitty syitä niin biologisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista kuin sosiaalisista tekijöistä. (Salmi 2006, 187.) Kriminologian ikuisuusksymyksiä ovat muun muassa: ”Määrääkö perinnöllisyys vai sosiaalinen ympäristö rikollisuutta ja mikä on näiden kahden välinen suhde?” sekä ”Voiko yksittäiseen rikosentekijään vaikuttaa ja onko sellaisia yksilöitä, jotka ovat vaikuttamisen ulottumattomissa, eli toisin sanoen parantumattomia?” (Laine 2007, 13).

Kriminologisia teorioita ovat muun muassa yksilö-, prosessi-, rakenne-, ja tilanekeskeiset teorit. Yksilöteorit pyrkivät selittämään rikollista käyttäytymistä rikosentekijän persoonallisuuden tai henkilökohtaisten ominaisuuksien kautta, kun taas prosessiteorit korostavat yksilön ja hänen lähiympäristönsä merkitys-

tä – nämä suhteet joko estävät tai mahdollistavat rikosten tekemisen. Rakenneteorioissa rikollisuuden nähdään johtuvan ensisijaisesti sosiaalis-taloudellisista syistä – yksilöt pyrkivät sopeutumaan erilaisiin ristiriitaisuuksiin ja vajaavaisuuksiin sopeutumiskeinoilla, joista yksi on rikollinen käyttäytyminen. Rakenneteoriat korostavat yksilön vastuuta rikollisuudesta ja tilanneteorioiden mukaan rikostilaisuuksien määrä ja valvonta vaikuttavat rikollisuuden määrään ja muotoihin. Tilanneteoreettinen näkökulma sopii siis hyvin nuorisoriikollisuuteen, jossa erityisesti tilanne mahdollistaa useimmiten ryhmässä tehdyt laittomat teot. (Laitinen & Nyholm 1995, 71 - 72.)

Mikään edellä mainituista teorioista ei kuitenkaan ole yksinään riittävä kuvaamaan nuorisoriikollisuuden syitä. Laitisen ja Nyholmin (1995, 72) mukaan teorioiden selitysvoima vaihtelee rikoslajien mukaan – yksi teoria selittää yhtä rikoslajia paremmin kuin toinen, mutta ei välttämättä päde toisenlaiseen rikollisuuteen ollenkaan. Usein rikollisessa käyttäytymisessä onkin nähtävissä viitteitä monista eri teorioista. Kriminologiset teoriat pyrkivät selittämään rikoksien ja rikollisuuden lisäksi sitä, etteivät rikokset tai rikollisuus ole koskaan sidottuja tiettyyn aikaan tai paikkaan (Barlow & Decker 2010, 3). Kriminologisia teorioita tuleekin tarkastella aina laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa (Walklate 2007, 118). Janne Kivivuori (2006, 161) on kuvannut neljä klassista sosiologian rikollisuusselitystä: paine-, kontrolli-, oppimis-, ja leimaamisteorian. Käsittelemme näitä neljää teoriaa seuraavassa tarkemmin ja etsimme myös tutkimustuloksistamme yhtymäkohtia näihin teorioihin.

3.2 Paine- ja kontrolliteoria

Paineteorian mukaan rikollisuutta syntyy, kun ihmiset sosiaalistetaan tavoittelemaan vaurautta, mutta sosiaalinen rakenne mahdollistaa tämänkaltaisen tavoitteiden saavuttamisen kuitenkin vain pienelle osalle väestöstä (Marttunen 2008, 96). Erilaiset tilannekohtaiset tekijät voivat lisätä yksilön niin sanottua ”painetta” syyllistyä rikoksiin. Ihminen saattaa kokea tällaista painetta muun muassa silloin, jos hän ei kykene saavuttamaan yleisesti arvostettuja tavoitteita

tai jos hän menettää jonkin hyväksi havaitsemansa asian. Esimerkiksi nuorten keskuudessa painetta voi syntyä, jos nuorison keskuudessa arvostetut tavoitteet, kuten hyvät arvosanat tai muiden nuorten suosio, jäävät nuorelta saavuttamatta. (Colvin 2000, 19.) Henkilö saattaa kokea myös rikospainetta, jos muut ihmiset kohdistavat häneen kielteisiä toimintoja, esimerkiksi jos yksilöön kohdistetaan väkivaltaa, hän saattaa reagoida tähän ja vastata tilanteeseen väkivallalla. (Kivivuori 2006, 163 – 164.)

Paineteorian perusidea on melko yksinkertainen: kun ihmisiä kohdellaan negatiivisilla tavoilla, he reagoivat tähän ja saattavat vastata rikollisella käyttäytymisellä (Agnew 2010, 25). Perusolettamuksena on, että jos ihmiset eivät pääse tavoitteisiinsa laillisin keinoin, he turhautuvat ja saattavat pyrkiä päämääriinsä laittomin keinoin (Salmi 2005, 74- 75). Paineteoria sisältää erilaisia menetelmiä selviytyä tällaisista tilanteista: innovatiivinen henkilö voi esimerkiksi alkaa tavoitella annettuja päämääriä muilla kuin säädetyillä tavoilla. Jos nämä tavat ylittävät hyväksyttävät menetelmät, voidaan puhua lain rikkomisesta. Ihminen voi myös hylätä kulttuurillisesti hyväksytyt tavoitteet ja menetelmät sekä vieraantua yhteiskunnasta, koska ei tunne itseään enää yhteiskunnan jäseneksi. Viimeinen selviytymisen muoto on kapina, jolloin sosiaaliset normit ja kulttuurilliset päämäärät hylätään ja luodaan niiden tilalle itse uusia. (Iivari 1996, 21- 22.)

Kontrolliteoria voidaan jakaa kahtia: sosiaalisen kontrollin teoriaan sekä itsekontrolliteoriaan (Kivivuori 2006, 165). Sosiaalisen kontrollin teoria keskittyy yksilön sosiaalisen elämään ja siihen, miten kontrolli toimii ja miten ei. Sosiaalisen kontrollin teoria painottaa sosiaalisen ympäristön merkitystä ja erityisesti niitä sosiaalisia tilanteita, jotka tuottavat rikollisuuden mahdollisuuksia – ei niinkään rikosten syitä. (Iivari 1996, 29.) Kontrolliteorian mukaan kaikilla on motivaatio rikkoa normeja, mutta sidokset muihin ihmisiin ja yhteiskunnan instituutioihin estävät rikoksia. Sosiaalinen kontrolli selittää lainkuuliaisuutta ja sen puute lisää rikollisuutta. Rikoskäyttäytymisen eroja yksilöiden ja ryhmien välillä taas selittää kontrollin taso ja luonne. Viralliseen sosiaaliseen kontrolliin sisältyy esimerkiksi yleiset säännöt ja lait, kun taas epävirallinen kontrolli liittyy muihin elämän toi-

mintoihin - kuten esimerkiksi parisuhteeseen, perheeseen ja ystäviin. (Kivivuori 2006, 165; Sarnecki 2009, 239 – 240.)

Kontrolliteorian mukaan rikollisuutta estävinä tekijöinä toimivat esimerkiksi kiintyminen lainkuuliaisii henkilöihin, usko yhteisiin arvoihin ja ajan käyttäminen yhteiskunnassa arvostettuihin tehtäviin. Samalla tavoin kontrolli voi vaikuttaa henkilön suuntautumisessa rikolliseen toimintaan. Tällaista negatiivista kontrollia on esimerkiksi pienissä rikollisissa ryhmissä liikkuminen, yhteiskunnan vastaisen arvomaailman hyväksyminen ja kiinnostus lainvastaisesta toiminnasta. (Aromaa & Laitinen 2005, 64.) Esimerkiksi, jos seurustelukumppani tai perhe paheksuu rikollista toimintaa, se saattaa vaikuttaa rikoskäyttäytymiseen vähentävästi. Jos taas henkilö on motivoitunut ja sitoutunut harrastustoimintaan tai muihin laillisiin toimintoihin sekä instituutioihin, nämä toiminnot mahdollisesti motivoivat henkilöä rikoksettomaan elämään. (Marttunen 2008, 97.)

3.3 Oppimis- ja leimaamisteoria

Oppimisteoria lähtee liikkeelle siitä, että rikollinen käyttäytyminen on aina sosiaalisen vuorovaikutuksen oppimistulos (Iivari 1996, 31). Rikollisuutta selitetään oppimisprosesseilla, jotka opitaan vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin kautta. Rikoskäyttäytyminen on siis aina jossain määrin opittua ja pääasiallisesti tämä oppiminen tapahtuu pienryhmissä, joissa yksilö toimii ja viettää aikaa. Näissä ryhmissä opitaan motiiveja, vaikuttimia ja asenteita. Tärkeimpiä altistumis-kanavia ovat ystävät ja perhe, mutta myös muut viiteryhvät tai esimerkiksi tiedotusvälineet voivat olla rikollisen toiminnan oppimisen lähteitä. Rikollista käyttäytymistä voi oppia myös imitoimalla, eli siis matkimalla muiden tekemisiä. (Kivivuori 2006, 171; Marttunen 2008, 89 - 98.)

Rikoksen tekeminen riippuu palkinnoista ja rangaistuksista - palkinnoilla tarkoitetaan esimerkiksi hyväksynnän saavuttamista, mielihyvähakuisuutta tai negatiivisten tapahtumien välttämistä. Oppimisteoria nostaa esiin myös sen, että rikollisuuden oppimisessa keskeistä on rikosmyönteisten määritelmien omaksuminen. (Kivivuori 2006, 170.) Monet rikoksetekijät paheksuvat rikoksia yleisellä

tasolla, mutta osaavat kuitenkin perustella miksi rikosten tekeminen on tilannekohtaisesti tai juuri heidän kohdallaan hyväksyttävää. Vastuu voidaan kieltää esimerkiksi vetoamalla päihtymystilaan tai yllytykseen. (Marttunen 2008, 98.)

Leimaamisteoriassa lähdetään liikkeelle siitä, että jonkun täytyy aina ensin määritellä jotkut teot poikkeaviksi, samoin myös jotkut ihmiset määritellään rikollisiksi (Iivari 1996, 33). Sandra Walklaten (2007, 28) mukaan leimaamisteoriassa tärkeää on ymmärtää erilaisia reaktioita käyttäytymiseen, kuten rikollisuuteen, pikemmin kuin käyttäytymistä itsessään. Sosiaaliset reaktiot rikollisuuteen, kuten henkilölle tuomitut rikosseuraamukset, vaikuttavat leimattuun henkilöön siten, että reaktiot itsessään voivat lisätä alttiutta tulevalle rikoskäyttäytymiselle. Poikkeavan henkilön leiman saaminen voi vaikuttaa yksilön ymmärrykseen itsestään sekä henkilön identiteettiin ja sitä kautta myös tuleviin rikoksiin. (Kivivuori 2006, 175.) Leimaamisteoria yrittää ymmärtää rikollisuutta ja poikkeavuutta niiden sosiaalisten prosessien kautta, joihin yksilöitä tai ryhmiä luokitellaan. Ryhmän luokittelu rikolliseksi voi vahvistaa yksilön tai ryhmän rikollisia piirteitä. (Aromaa & Laitinen 2005, 66.) Leimaamisteorian mukaan rikoskäyttäytymiseen altistavat siis sosiaaliset reaktiot rikollisuuteen, esimerkiksi rangaistukset. Nämä vaikuttavat yksilöön leimaavasti ja näin ollen saattavat vaikuttaa yksilön itseymmärrykseen ja identiteettiin sekä rikosalttiuteen. (Marttunen 2008, 99.)

"Poikkeava leima", stigma, saattaa vaikeuttaa yksilön asemaa esimerkiksi työhön tai koulutukseen hakeutumisessa, mikä saattaa johtaa syrjäytymiseen ja tätä kautta lisätä riskiä syyllistyä rikoksiin (Marttunen 2008, 99). Leimaamisteoriaa pidetään usein suurimpana syynä uusintarikollisuuteen, koska kun rikokset tulevat lähiympäristön tietoon, rikoksen tekijää voidaan alkaa pitää poikkeavana. Rikolliseksi tunteminen voi laukaista uusien rikoksien kierteen. Esimerkiksi erilaiset vähemmistöryhmät voivat olla rikollisen leimautumisen kohteina, samoin kuin nuorisoon voidaan kohdistaa leimaavia piirteitä. (Aromaa & Laitinen 2005, 66- 67.)

4 RIKOSSEURAAMUSALA

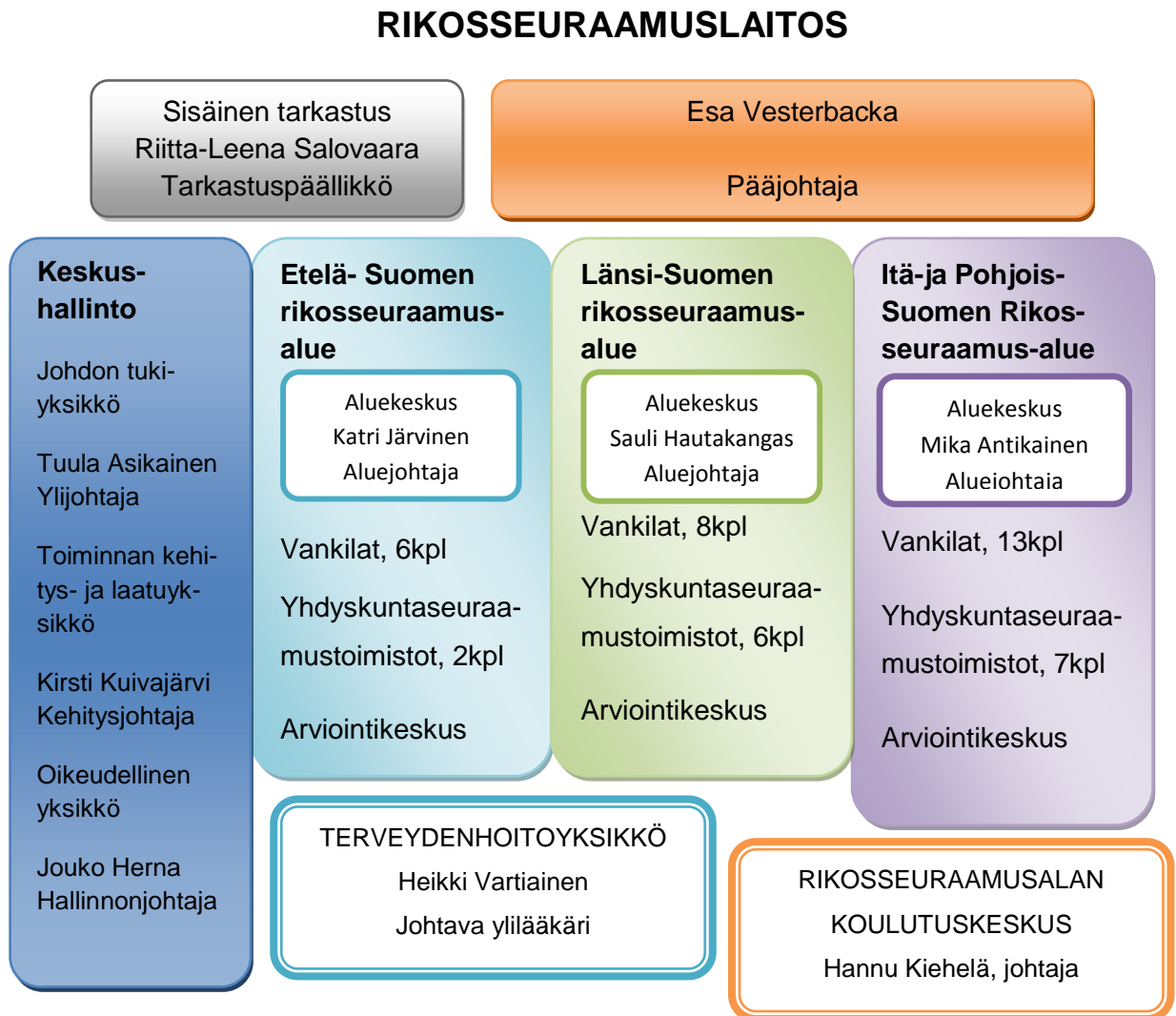
4.1 Rikosseuraamusalan organisaatio

”Rangaistusten täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa varten on oikeusministeriön alainen Rikosseuraamuslaitos, jonka toimialueena on koko maa” (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953, 1§). Nykyisessä muodossaan Rikosseuraamuslaitos aloitti toimintansa oikeusministeriön hallinnonalalla 1. tammikuuta 2010. Tämän uudistuksen myötä Rikosseuraamuslaitos vastaa vapaudessa suoritettavien rangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta aiemmin alalla toimineiden Vankeinhoitolaitoksen ja Kriminaalihoitolaitoksen sijasta. Rikosseuraamuslaitoksen muodostavat keskushallintoyksikkö, kolme täytäntöönpanoaluetta sekä terveydenhuoltoyksikkö. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö sijaitsee Helsingissä ja se koostuu viidestä yksiköstä sekä sisäisestä tarkastuksesta. Kuten kuviossa 1 on nähtävissä, näitä yksiköitä ovat johdon tuki, hallintoyksikkö, toiminnan kehitys- ja laatu- yksikkö, talousyksikkö ja oikeudellinen yksikkö. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus järjestää muun muassa rikosseuraamusalan ammattikorkeakoulutusta, jossa tutkintonimikkeenä on sosionomi (AMK) (Rikosseuraamuslaitos 2012).

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiossa Suomi jakaantuu kolmeen täytäntöönpanoalueeseen, joita ovat Etelä-Suomen, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueet – kuten kuviossa 1. Rikosseuraamusalueilla toimii aluehallinto, joka koostuu aluekeskuksesta ja arviointikeskuksesta. Rikosseuraamusalueet jakautuvat rikosseuraamuskeskuksiin, joiden alaisuudessa toimii vankiloita ja yhdyskuntaseuraamustoimistoja. Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto toimii Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella

Varsinais-Suomen	rikosseuraamuskeskuksessa.
------------------	----------------------------

Kuvio 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio (Rikosseuraamuslaitos 2012).

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluu Hämeen, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Satakunnan sekä Varsinais-Suomen rikosseuraamuskeskukset. Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen keskushallinto toimii Tampereella. Varsinais-Suomen rikosseuraamuskeskukseen kuuluu Turun ja Käyrän vankilat, Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto sekä Ahvenanmaan toimipaikka. (Rikosseuraamuslaitos 2012.)

4.2 Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävät ja sitä ohjaavat arvot

Rikosseuraamuslaitoksen toimijoilla on yhteinen perustehtävä, joka on rikosiokeudellisten seuraamusten täytäntöönpano. Organisaatiouudistuksen myötä seuraamusten, kuten tutkintavankeuden, vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten, täytäntöönpanoprosessit virtaviivaistuivat. Näin ollen tutkintavangin, tuomitun ja asiakkaan rangaistusajan suunnittelu sekä seuraamuksen toimeenpano (eli varsinainen rangaistuksen suorittaminen) muodostavat yhteisen kokonaisuuden. (Rikosseuraamuslaitos 2012.) Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tavoitteena on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano siten, että tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan lisätään ja pyritään edistämään tuomittujen elämänhallintaa sekä sijoittumista yhteiskuntaan (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953). Rangaistus-aika pyritään suunnittelemaan niin, että tuomittu voi rangaistusajan aikana kehittää valmiuksiaan rikoksettomaan elämään. Kun tuomittu saa rangaistusaikanaan harjaannusta elämänhallintaa tukevissa taidoissa, on hänellä paremmat mahdollisuudet rangaistuksen suoritettuaan sijoittua osaksi yhteiskuntaa sen täysivaltaisena jäsenenä. (Rikosseuraamuslaitos 2012.)

Euroopan neuvoston hyväksymän suosituksen mukaan yhdyskuntaseuraamukset on ymmärrettävä ”sellaisina – sanktioina ja toimenpiteinä, jotka mahdollistavat rikoksentekijän pysymisen yhteisössä rajoittamalla hänen vapauttaan erilaisien ehtojen ja pakotteiden muodossa, joiden täytäntöönpanosta huolehtivat siihen laissa erikseen määrätyt viranomaiset” (Kriminaalihuoltolaitos 2006, 9). Rikosseuraamuslaitoksen strategian 2011 - 2020 mukaan Rikosseuraamuslaitoksen arvoja ovat ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, usko ihmisen mahdollisuuksiin kasvaa ja muuttua sekä turvallisuus. Arvojen noudattaminen merkitsee muun muassa ihmisoikeuksien turvaamista, asiakkaiden kohtelemista tasavertaisesti, inhimillisesti sekä asiallisesti ja nämä arvot näkyvät Rikosseuraamuslaitoksen jokapäiväisessä toiminnassa. Kaiken toiminnan on oltava lainmukaista ja toiminnassa on noudatettava oikeuden ja kohtuuden periaatteita. (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011 - 2020, 5.)

Lainmukaisuus merkitsee normaalisuusperiaatteen noudattamista, eli sitä, että suoritettavalla seuraamuksella ei tulisi olla enempää kerrannaisvaikutuksia tuomitun elämään kuin rangaistuksesta seuraavat rajoitteet. (Rikosseuraamuslaitos 2012.) Pyrkimällä toteuttamaan vaikuttavaa ja oikeudenmukaista seuraamusten täytäntöönpanoa Rikosseuraamuslaitos vaikuttaa samalla koko suomalaisen yhteiskunnan yleiseen turvallisuuteen (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011- 2020, 4).

4.3 Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto ja yhdyskuntaseuraamukset

Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto toimii Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella Varsinais-Suomen rikosseuraamuskeskuksessa. Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa toimii johtaja, joka on samalla myös Käyrän vankilan johtaja. Hänen lisäksi toimistolla on apulaisjohtaja sekä kaksi rikosseuraamusesimiestä, joista toinen vastaa yhdyskuntapalveluun ja toinen valvontaan liittyvistä asioista ja asiakkaista. Molemmilla rikosseuraamusesimiehillä on omat tiiminsä, joissa työskentelee rikosseuraamustyöntekijöitä. Tämän lisäksi toimistolla on kaksi toimistosihteerä sekä arviointikeskuksen ja valvontarangaistuksen tukipartion toimitilat. Myös Ahvenanmaan toimipiste kuuluu Turun yhdyskuntaseuraamustoimistoon.

Laitosrangaistukset suoritetaan laitoksessa, useimmiten vankilassa, kun taas avoseuraamukset eli yhdyskuntaseuraamukset toimeenpannaan normaalin arkielämän piirissä. Yhdyskuntaseuraamuksia ovat ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta, nuorisorangaistus, yhdyskuntapalvelu, ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta sekä 1.11.2011 lähtien uutena rangaistusmuotona valvontarangaistus. (Kriminaalihuoltolaitos 2006, 9; Matikkala 2010, 9.) Vapaudessa suoritettavat yhdyskuntaseuraamukset ovat merkittävä osa rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmää (Rikosseuraamuslaitos 2012). Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanossa valtaosa yhdyskuntaseuraamustoimistolla tehtävästä työstä on yksilölähtöistä asiakastyötä.

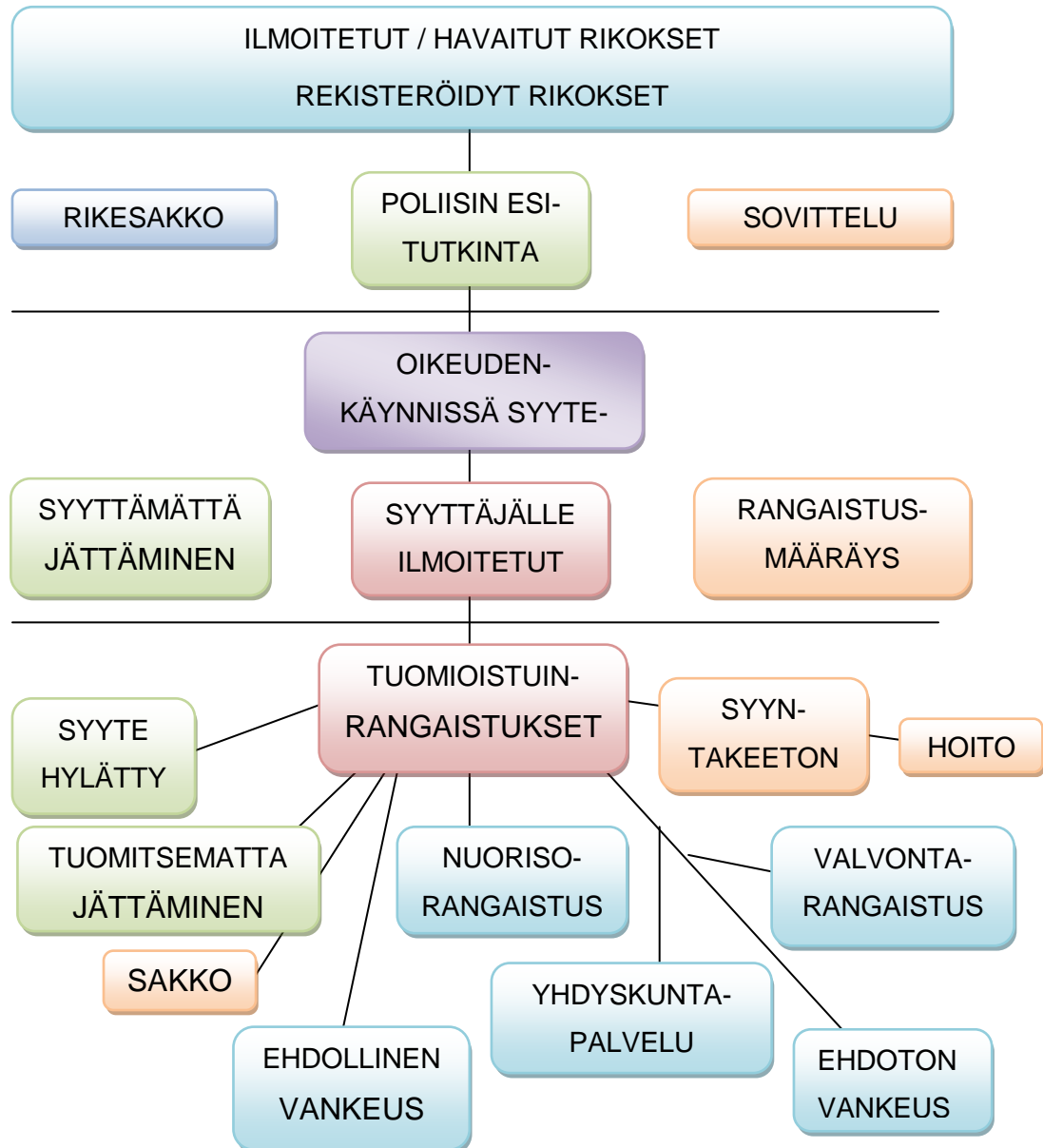
Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta, jos sakkoa pidetään riittämättömänä seuraamuksena eivätkä painavat syyt vaa-di ehdotonta tuomiota. Nuorisorangaistus sisältää valvontatapaamisia, sosiaa-lista toimintakykyä edistävää ohjausta sekä tukea ja työelämään perehdyttämistä. Nuorisorangaistukseen tuomitaan vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi. Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita enintään kahdeksan kuukauden vankeuden sijasta, jolloin yhdyskuntapalvelun pituus on 20 – 200 tuntia. (Rikosseuraamuslaitos 2012.) Yksi tunti yhdyskuntapalvelua vastaa näin ollen yhtä päivää vankeutta.

Yhdyskuntapalvelu on yleishyödyllistä, palkatonta työtä ja sen edellytyksenä on, että tuomittu soveltuu ja suostuu yhdyskuntapalvelun suorittamiseen. valvontarangaistus voidaan tuomita enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistuksen sijaan silloin, jos yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle on jokin este. Valvontarangaistuksen on oltava perusteltu tuomitun sosiaalisten valmiuksien edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Tuomitun liikkuminen asuntonsa ulkopuolella on aikatauluin rajoitettua ja tuomittua valvontaan teknisin välinein sekä yllätyskäynnein. Valvontarangaistus edellyttää ehdotonta päihteettömyyttä. Ehdonalainen vapautuminen tarkoittaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun vangin päättämistä suorittamaan loppuosa rangaistuksesta vapaudessa. Valvontaan määrätään silloin, kun koeaika on pidempi kuin yksi vuosi, rikos on tehty alle 21-vuotiaana tai kun vanki itse näin pyytää. (Rikosseuraamuslaitos 2012.)

Asiakkaiden rangaistusten täytäntöönpanoa seurataan ja tarkistetaan säännöllisesti, esimerkiksi yhdyskuntapalvelun suorittamista tarkistetaan päivittäin, kun taas ehdollisesti rangaistujen nuorten valvontakäyntejä on noin kaksi kertaa kuussa. Yhdyskuntaseuraamukset pyritään toimeenpanemaan viipyilemättä sekä sisällyttämällä niihin riittävän tiiviisti valvontaa. Samalla seuraamusten sisällöt ja toimeenpanot suunnitellaan niin, että ne tukevat tuomittua hänen suorittaessaan rangaistustaan. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanossa on otettava huomioon myös se, että niiden avulla pyritään vähentämään tuomitun riskiä uusintarikollisuuteen. (Kriminaalihuoltolaitos 2006, 10.)

Kuviosta 2 voi nähdä rikosprosessin koko kulun. Yhdyskuntaseuraamustoimistot vastaavat tahoillaan ehdolliseen rangaistukseen liitetyn valvonnan, nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun sekä valvontarangaistuksen toimeenpanoista. Näiden lisäksi yhdyskuntaseuraamustoimistot vastaavat ehdonalaisesti vapautuneiden vankien valvonnasta.

Kuvio 2. Rikosprosessin kulku (Rikosseuraamuslaitos 2012).

5 EHDOLLISESTI RANGAISTUJEN NUORTEN VALVONTA

5.1 Nuorten rangaistukset

Nuoren tekemä rikos voi johtaa ankaruusjärjestyksessä seuraavanlaisiin rangaistuksiin:

- poliisin huomautus,
- seuraamusluonteinen syyttämättä jättäminen (syyllisyys rikokseen vahvistetaan),
- rikesakko,
- rangaistusmääräyssakko,
- seuraamusluonteinen tuomitsematta jättäminen (syyllisyys rikokseen vahvistetaan),
- tuomioistuinsakko,
- ehdollinen vankeus,
- nuorisorangaistus,
- yhdyskuntapalvelu,
- ehdoton rangaistus (Marttunen 2008, 152).

Rikoksesta seuraava rangaistus riippuu olennaisesti tehdyn rikoksen vakavuudesta (Marttunen 2006, 289). Lasten ja nuorten tekemiin rikoksiin reagointi on lievempää kuin täysi-ikäisten aikuisten kohdalla ja reagoinnilla pyritään ennen kaikkea kasvatuksellisten keinojen käyttöön. Lasten ja nuorten rangaistusten lähtökohtana on suhteellisuusperiaate: rangaistus on määrättävä niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa niin rikoksen vahingollisuuteen, vaarallisuuteen, rikoksen vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään tekijän muuhun syyllisyyteen. (Rikoslaki 19.12.1889/39.) Lapsia ja nuoria koskevan lainsäädännön johdotähtenä on lapsen etu, mutta lapsen ja nuoren iän karttuessa myös vastuu omasta toiminnasta kasvaa (Matikkala 2010, 88).

Näkemyks nuoruudesta murrosikään kuuluvana vaiheena alettiin ottaa huomioon 1920-luvun alun lainsäädäntötyössä (Harrikari 2004, 203). Ehdollinen rangaistustuomio tuli mahdolliseksi Suomessa vuonna 1918 kesäkuun 20. päivänä annetulla lailla ja erityisesti 1930-luvulla tehdyt muutokset oikeuttivat käyttämään ehdollista rangaistusmuotoa laajemmin nuoriin lainrikkojiin (Laitinen & Nyholm 1995, 18- 19).

5.2 Ehdollinen rangaistus

Määräaikainen, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdollisena, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitsemista. Ehdollinen vankeusrangaistus on toiseksi yleisin nuorille määrätävä seuraamus Suomessa. Ehdollinen rangaistus on ensisijainen seuraamus erityisesti nuorten keskivakavassa rikollisuudessa ja samalle nuorelle saatetaan tuomita ehdollisia vankeusrangaistuksia useita kertoja. (Marttunen 2006, 282-296.) Kun vankeus tuomitaan ehdollisena, rangaistuksen täytäntöönpano lykääntyy koeajaksi, jonka pituus on vähintään vuosi ja enintään kolme vuotta (Rikoslaki 19.12.2889/39). Jos tuomittu tekee koeaikana uuden rikoksen ja hänet tuomitaan tästä rikoksesta vankeusrangaistukseen, tällöin myös aikaisempi ehdollinen rangaistus voidaan panna täytäntöön (Portti vapauteen 2012). Ehdolliseen rangaistukseen tuomittu nuori voidaan siis määrätä vankilaan vain jos nuoren tekemästä uudesta rikoksesta katsotaan aiheelliseksi tuomita ehdoton vankeusrangaistus. Kaiken kaikkiaan ehdollinen vankeusrangaistus näyttäisi toimivan varoittavana esimerkkinä merkittävälle osalle nuorista. (Marttunen 2006, 297 – 299.)

Vuonna 2001 ehdollista vankeutta koskeva laki muuttui – nykyisin nuori on tuomittava ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena valvontaan, jos tuomioistuimien katsoo sen perustelluksi, kun taas aiemmin nuori oli automaattisesti valvonnan alaisena, ellei oikeus toisin määrännyt (Marttunen 2008, 37; Marttunen

2011, 379). Vuonna 2011 astui voimaan uudet lait nuorten rikoksentekijöiden tilanteen selvittämisestä sekä ehdollisen vankeuden valvonnasta. Laki nuorten ehdollisen vankeuden valvonnasta muutti valvontaa velvoittavammaksi tapaa-
miskäyntien ja päihteettömyyden suhteen sekä nuorten valvontaan voidaan nyt sisällyttää sosiaalista toimintakykyä edistäviä toimintoja. (Rikosseuraamuslaitos 2012, 4.) Kaiken kaikkiaan avoseuraamukset, kuten ehdollinen vankeus, nuori-
sorangaistus ja yhdyskuntapalvelu, kattoivat noin viidesosan nuorille tuomituista rangaistuksista (Marttunen 2008, 193).

5.3 Ehdollisen vankeuden valvonta

Jos ehdollista vankeutta yksinään on pidettävä riittämättömänä rangaistuksena rikoksesta, voidaan sen lisäksi tuomita oheissakkoja tai jos ehdollinen vankeus on vuotta pidempi, vähintään 20 ja enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua (Rikoslaki 19.12.2889/39). Ehdollisessa vankeusrangaistuksessa itse vankeus on ehdollinen, mutta ehdollisen rangaistuksen tehosteeksi tuomitut oheisseuraamukset ovat ehdottomia (Matikkala 2010, 65).

Oheisseuraamuksena ehdolliselle vankeudelle tuomioistuimien voi määrätä myös valvontaa, jos rikos on tehty alle 21-vuotiaana ja valvonta koetaan hyödylliseksi nuoren elämäntilanteeseen nähden. Tämän valvonta-ajan pituus on aina vuosi ja kolme kuukautta. Valvonta-aika päättyy viimeistään silloin, kun ehdollisen rangaistuksen koeaikakin loppuu. (Laki ehdollisen vankeuden valvonnasta 24.6.2010/634.) Rikoslain mukaan alle 21-vuotiaana rikoksen tehnyt määrätään ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan, jos valvontaa pidetään perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi sekä uusien rikosten ehkäisemiseksi (Rikoslaki 19.12.2889/39). Ehdollisen vankeuden tehosteena määrätyn valvonnan tarkoituksena on edistää nuoren sosiaalista selviytymistä (Hinkkanen & Honkatukia 2009, 41).

Nuorella rikoksentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka rikoksen tehdessään on täyttänyt 15, mutta ei kuitenkaan vielä 21 vuotta (Oikeuslaitos 2012). Tämänikäisistä nuorista laaditaan yleensä seuraamusselvitys silloin, jos nuori joutuu syytteeseen teosta, josta voi seurata sakkoa ankarampi rangaistus (Portti va-pauteen 2012). Rikosseuraamuslaitos vastaa seuraamusselvityksen laatimisesta (Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 24.6.2010/633). Seuraamusselvityksellä kartoitetaan nuoren elämäntilannetta ja selvitys sisältää kirjallisen kannanoton valvonnan tarpeellisuudesta. Valvonnan määräytyminen liittyy "tekijäkohtaisiin tarkoituksenmukaisuussyihin", eli toisin sanoen hyötykö nuori valvonnasta kun huomioidaan nuoren senhetkinen elämäntilanne. (Marttunen 2008, 270.)

Vuonna 2011 nuorten ehdollisen vankeuden valvonnassa oli päivittäin keskimäärin 1 178 asiakasta. Nuorten ehdollisen vankeuden valvonnassa yleisimpiä päärikoksia ovat olleet omaisuus- ja väkivaltarikokset sekä liikennejuopumukset. (Rikosseuraamuslaitos 2012, 13 – 15.) Oheisesta taulukosta (Taulukko 1) näkee ehdollisesti rangaistujen nuorten valvontojen määrän vuosina 2008 – 2011. Ehdollisesti rangaistuja nuoria oli vuonna 2009 keskimäärin päivittäin 1 208 (Lappi-Seppälä & Niemi 2011, 289). Vuoden aikana uusia valvontoja on tullut eniten vuonna 2011 ja vähiten vuonna 2008. Yhteensä valvonnassa on vuoden aikana ollut eniten nuoria 2011, vaikka keskimääräisesti valvottavien määrä päivässä taas on ollut vähäisin vuonna 2011. Ehdollisen rangaistukseen oheisseuraamuksena määrätyn valvonnan kustannukset päivässä ovat 6,40 euroa (Hinkkanen 2011, 408).

Taulukko 1. Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta vuosina 2008 - 2011 (Rikosseuraamuslaitos 2012, 41).

	2008	2009	2010	2011
Uudet valvonnat	634	705	644	751
Valvonnassa vuoden aikana yhteensä	1 926	1 919	1 873	1 940
Valvonta lakkautettu	57	44	51	47
Valvottavia keskimäärin päivässä	1 246	1 208	1 214	1 178

5.4 Valvonnan toteuttaminen, sisältö ja tavoitteet

Valvonta on luonteeltaan sekä nuorta tukevaa että kontrolloivaa (Matikkala 2010, 66). Valvonta sisältää valvottavan ja valvojan säännöllisiä tapaamisia sekä mahdollisesti sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia. Näiden tehtävien ja ohjelmien tavoitteena on parantaa nuoren kykyä ottaa vastuuta sekä toimia yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttävällä tavalla. (Matikkala 2010, 66.) Valvonnan toimeenpanossa voidaan käyttää apuna myös apuvalvojia, jos se on tarpeellista esimerkiksi pitkien välimatkojen takia (Asetus nuorista rikoksentekeijöistä 18.12.1942/1001).

Valvonnan alkaessa arvioidaan riskejä, tarpeita ja voimavaroja, joita valvottaval-

la on sen hetkessä elämäntilanteessaan. Arvioinnin pohjalta laaditaan yhdessä yksilöllinen valvontasuunnitelma, jossa määritellään valvonta-ajan sisältö, tavoitteet sekä lain säätelemät reunaehdot. Myös tapaamistiheys arvioidaan yksilöllisesti. Valvonta on verkostotyötä, jossa ollaan tarvittaessa tekemisissä myös muiden viranomaisten sekä asiakkaan lähiverkoston kanssa. (Laki ehdollisen vankeuden valvonnasta 24.6.2010/634.) Valvontatapaamisissa käsitellään erityisesti rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä. Valvontakäynneillä voidaan käsitellä kokonaisvaltaisesti asiakkaan elämään liittyviä asioita – voidaan keskustella esimerkiksi asiakkaan päihteiden käytöstä, sosiaalisista suhteista, koulutus- ja työtilanteesta - usein asiakkaan oman halun ja kiinnostuksen mukaan. Myös erilaiset tehtävät, yhteistyöhankkeet, ryhmät ja kurssit ovat valvonta-aikana mahdollisia. Valvonta tukee valvottavaa hänen omissa muutospyrkimyksissään. (Rikosseuraamuslaitos 2012.)

Valvottavan velvollisuuksia on muun muassa saapua hänelle määrättyihin valvontatapaamisiin sekä muihin valvonnan toteuttamiseen liittyviin tilaisuuksiin. Valvottavan on myös pidettävä yhteyttä valvojaan tai apuvalvojaan sovitulla tavalla. Hänen on annettava ajan tasalla olevat yhteystietonsa sekä tiedot muun muassa asumisestaan, koulunkäynnistään, töistään sekä taloudellisesta tilanteestaan. Valvontatapaamisessa ei saa olla minkään päihdyttävän aineen alaisena. Tällaisissa tilanteissa valvojan tai apuvalvojan on kirjattava ylös päihtymistilaa koskevat huomiot. Päihtymistilanteessa Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi velvoittaa valvottavan suorittamaan puhalluskokeen tai antamaan virtsa- tai sylkinäytteen. Jos valvottava ilman pätevää syytä kieltäytyy edellä mainituista testeistä, voidaan määrätä otettavaksi verikoe. (Laki ehdollisen vankeuden valvonnasta 24.6.2010/634.)

Jos valvottava laiminlyö velvollisuuksiaan, Rikosseuraamuslaitoksen on annettava hänelle suullinen huomautus. Jos velvollisuuden rikkominen on ollut olennaista, huomautus on annettava kirjallisesti. Jos valvottava ei näistä huomautuksista huolimatta ojennu, valvottavalle on annettava kirjallinen varoitus. Jos valvottava jättää saapumatta valvontakäynneilleen ja on oletettavissa, että hän

tietoisesti välttelee valvontatapaamisia, poliisi voi noutaa valvottavan seuraavaan tapaamiseen. Jos poliisin noutoon päätetään ryhtyä, tällöin huomautusta ei saa antaa. Jos valvottava nuori toistuvasti laiminlyö valvontatapaamisiaan tai rikkoo päihtyneisyyskieltoa, Rikosseuraamuslaitoksen on ilmoitettava asiasta syyttäjälle. Jos syyttäjä arvioi, että valvonta-aikaa tulisi pidentää, on hänen esitettävä tämä vaatimus tuomioistuimelle. Tuomioistuin voi pidentää valvonta-aikaa yhteensä enintään kuudella kuukaudella. (Laki ehdollisen vankeuden valvonnasta 24.6.2010/634.) Valvonta kestää aina vähintään kuusi kuukautta, jonka aikana nuoren tilannetta arvioidaan uudelleen. Jos valvonta-aika on sujunut moitteettomasti eikä riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin enää nähdä, valvonta voidaan lakkauttaa jo kuuden kuukauden jälkeen. (Portti vapauteen 2012.)

Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvojille tehdyssä kyselyssä (Oikeusministeriö 2003, 56 – 58) hyvän valvonnan piirteinä nähtiin muun muassa tiivis työskentely nuoren lähiverkoston kanssa, valvonnan räätälöinti yksilöllisesti nuoren kanssa, suunnitelmallisuus ja säännöllisyys sekä valvonnan kytkeytyminen nuoren elämään ja tarpeisiin. Valvojat uskoivat kyselyn mukaan valvonnan mahdollisuuksiin tukea nuorta, mutta haasteina nähtiin esimerkiksi nuoren luottamuksen saavuttaminen sekä kielteisen asennoitumisen voittaminen.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA SISÄLLÖT

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää ehdollisesti rangaistujen nuorten ja heidän valvojiensa käsityksiä uusintarikollisuudesta, rikoksen uusimisen syistä sekä mielipiteitä ehdolliseen rangaistukseen oheisseuraamuksena liitetystä valvonnasta. Haastattelujen perusteella selvitimme muun muassa nuorten ja valvojien mielipiteitä rikollisuudesta sekä rikoksen uusimisen syistä. Lisäksi selvitimme, ovatko nuoret kokeneet hyötyvänsä valvonnasta lisärangaistuksena ja miten valvojat kokevat valvonnan. Tutkimustamme varten haimme tutkimuslupaa (Liite 1 ja Liite 2) Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallinnolta toukokuussa 2012 ja saimme tutkimusluvan asiakastietojärjestelmän käyttöön kesäkuussa 2012 (Liite 3).

Tavoitteenamme oli saada uutta ja hyödyllistä tietoa Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolla valvontaa toteuttaville rikosseuraamustyöntekijöille siitä, miten he voisivat jatkossa mahdollisesti parantaa valvontaa ja sen sisältöä. Tavoitteenamme oli myös saada nuorten oma ääni ja kokemukset kuuluviin. Halusimme nuoret pohtimaan omaa rikostaustaansa sekä mahdollisia keinoja siihen, miten he voisivat itse ehkäistä rikoksiin syylistymistä jatkossa. Tehtävänäimme oli selvittää seuraavia asioita:

1. Miksi nuori syylistyy rikokseen?
2. Millaiset tekijät nuorten ja valvojien mielestä ovat vaikuttaneet rikosten uusimiseen?
3. Miten nuoret ja nuorten valvojat kokevat valvonnan?

6.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu

Haastattelimme tutkimustamme varten sekä nuoria että heidän valvojiaan, joten saimme tärkeitä vertailukohtia nuorten ja valvojien kokemuksista. Tutkimukselamme saimme hyödyllistä tietoa siitä, miten nuoret ovat kokeneet omat rikoksensa ja valvonnan sekä mitä kehittämisen varaa valvonnassa on. Haastattelun tavoitteena on informaation kerääminen ja se on ennalta suunniteltua ja päämäärähakuista toimintaa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 42).

Nuorten valvoja haastattelemalla saimme selville muun muassa sen, ovatko valvojat huomanneet nuorten elämäntilanteissa samoja tekijöitä, joista nuoret itse kertovat. Valitsimme aineiston keruumenetelmäksi haastattelun. Haastattelussa saadaan vuorovaikutuksen avulla nuorten ja valvojien henkilökohtaiset mielipiteet ja kokemukset kuuluviin (Hirsjärvi & Hurme 2000, 27). Haastattelu on aina keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja johdolla, mutta jossa kuitenkin pyritään vuorovaikutukseen ja selvittämään haastateltavia kiinnostavia asioita (Eskola & Vastamäki 2010, 26- 27).

Valitsimme haastatteluihin nuoret harkinnanvaraisesti yhdessä Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden kanssa. Haastattelimme tutkimustamme varten kuutta Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolla valvonnassa olevaa nuorta sekä kolmea näiden nuorten valvojaa. Toteutimme haastattelut kevään ja kesän 2012 aikana nuorten valvontakäyntien yhteydessä. Laadimme omat haastattelukysymykset nuorille (Liite 4) ja valvojille (Liite 5) samojen teemojen mukaan, jotta aineiston analyysistä muodostuisi mahdollisimman johdonmukainen. Haastattelun teemoja oli yhdeksän: A. Rikosten käsittely, B. Uusintarikollisuus, C. Perhe- ja parisuhde, D. Sosiaaliset suhteet, E. Koulutus, työelämä, F. Taloudellinen tilanne, G. Terveys, H. Etiikka ja moraalit sekä I. Valvonta.

6.3 Nuorten ja valvojien haastattelut

Nuorten valinnan kriteereinä meillä oli, että nuorilla oli taustallaan uusintarikollisuutta sekä tuomittuna yksi tai useampi ehdollinen rangaistus. Otimme huomioon myös sen, että käykö nuori ylipäättään valvontakäynneillä, sillä monet valvontaan määrätystä nuorista laiminlyövät valvontavelvoitteitaan eivätkä käy sovitusti valvontatapaamisilla. Emme asettaneet rajoituksia esimerkiksi tehtyjen rikosten suhteen, joten nuorilla oli hyvinkin erilaisia rikostaustoja. Viidellä nuorella kuudesta oli tilillään pahoinpitelyjä ja neljällä nuorella oli rikosrekisterissään rattijuopumus. Osalla nuorista oli rattijuopumuksen lisäksi myös muita liikennesrikkomuksia, kuten liikenneturvallisuuden vaarantaminen, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta sekä yhdellä nuorella myös moottorikulkuneuvon käyttövarkaus. Kolmella nuorella oli rekisterissään merkintä omaisuusrikoksista, kuten varkauden yritys, ryöstö ja murto sekä jo edellä mainittu moottorikulkuneuvon käyttövarkaus. Kahdella nuorista oli rikosrekisterissään virkavaltaan kohdistuvia merkintöjä, muun muassa virkamiehen väkivaltainen vastustaminen sekä haitanteko virkamiehelle. Yhdellä nuorista oli merkintä huumausaineen käyttörikoksesta.

Halusimme yhdistää haastattelut nuorten valvontakäyntien yhteyteen, jotta haastatteluista ei koituisi nuorille ylimääräistä vaivaa. Haastattelu hyväksyttiin toteutuneeksi valvontatapaamiseksi. Kysyimme kaikilta nuorilta suostumuksen haastatteluun, osalta kasvotusten ja osalta puhelimitse. Saimme kattavan näytteen tutkimustamme varten - nuorilla oli hyvinkin erilaisia elämäntilanteita ja erilaista rikoshistoriaa. Saimme haastateltua muun muassa yhden naisen sekä yhden maahanmuuttajataustaisen nuoren. Nuorten haastattelut kestivät 15 minuutista 30 minuuttiin. Kuuden haastattelun kestot olivat yhteensä 112 minuuttia ja haastatteluista kertyi litteroitua materiaalia 59 sivua.

Nuori 1: 19-vuotias nuori, jolla on kaksi ehdollista vankeusrangaistusta, joista jälkimmäiseen on määrätty valvonta. Ehdollisen vankeusrangaistuksen valvonta on alkanut maaliskuussa 2011.

Nuori 2: 21-vuotias nuori, jolla on neljä ehdollista vankeusrangaistusta, joista kahteen jälkimmäiseen on määrätty valvonta. Ehdollisen vankeusrangaistuksen valvonta on alkanut tammikuussa 2012.

Nuori 3: 21-vuotias nuori, jolla on kaksi ehdollista vankeusrangaistusta, joihin molempiin on liitetty valvonta. Ehdollisen vankeusrangaistuksen valvonta on alkanut helmikuussa 2012.

Nuori 4: 19-vuotias nuori, jolla on kaksi ehdollista vankeusrangaistusta, joihin molempiin määrätty valvonta. Valvonta on alkanut maaliskuussa 2012.

Nuori 5: 21-vuotias nuori, jolla on kaksi ehdollista vankeusrangaistusta, joihin molempiin on määrätty valvonta. Ensimmäinen valvonta on alkanut vuonna 2009.

Nuori 6: 19-vuotias nuori, jolla on yksi ehdollinen vankeusrangaistus, johon on määrätty valvonta. Valvonta on alkanut marraskuussa 2011.

Haastattelimme nuorten valvojia nuorten haastattelujen jälkeen. Päätimme haastatella myös näiden nuorten valvojia, sillä halusimme vertailla rikosseuraamusalueella työskentelevien henkilöiden mielipiteitä nuorten esittämiin näkökulmiin. Valvoja vastasi kysymyksiin siis aina kyseessä olevan nuoren asiakastietojen sekä omien kokemustensa perusteella. Koska olimme laatineet nuorille kysymykset teemoittain, muotoilimme nämä nuorten kysymykset samoista teemoista uudelleen valvojille sopiviksi, kuten liitteestä 3 voi nähdä. Valvojien haastattelut kestivät yhteensä noin 164 minuuttia ja litteroitua aineistoa kertyi 31 sivua. Yhtä valvojaa haastattelimme pitkän välimatkan vuoksi sähköpostitse, sillä yksi nuorista oli aiemmin ollut valvonnassa Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella sijaitsevalla yhdyskuntaseuraamustoimistolla.

6.4 Aineiston analysointi

Opinnäytetyönämme toteutimme laadullisen tutkimuksen. Laadullisella tutkimuksella ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan kuvaamaan jotakin ilmiötä sekä ymmärtämään tiettyä toimintaa ja antamaan jollekin ilmiölle sopivan teoreettisen tulkinnan (Eskola & Suoranta 1998, 60- 62; Tuomi & Sarajärvi 2002, 85). Nauhoitetut haastattelut kirjoitetaan auki sana sanalta eli aineisto litteroidaan. Tämä jälkeen kirjoitettu aineisto jäsennetään haastattelujen teemojen mukaan (Eskola & Vastamäki 2010, 42.) Litteroimme haastattelut sana sanalta ja aineistoa kertyi yhteensä 90 sivua.

Teemahaastattelun teemat muodostavat aineiston valmiin jäsennyksen ja näin tiettyyn teemaan keskittyminen sekä aineiston lukeminen on johdonmukaisempaa (Eskola & Suoranta 1998, 152.) Analysoimme erikseen nuorten ja valvojen haastattelut. Sekä nuorten että valvojen kohdalla keräsimme kaikkien haastattelujen vastaukset teemahaastattelupohjan teemojen alle. Teemoittelu oli myös vahvasti sidoksissa teorioihin, joihin vertasimme tuloksiamme. (Eskola & Suoranta 1998, 175- 181.) Teemoittelun jälkeen yhdistimme nuorten ja valvojen haastattelujen analyysit ja vertailimme niitä keskenään.

Aineiston analyysin tarkoituksena oli tuottaa uutta tietoa ja selkeyttää sitä. (Eskola & Suoranta 1998, 150- 152; Hirsjärvi & Hurme 2011, 135- 136.) Analyysissa havainnoimme erityisesti mitkä teemat toistuivat ja nousivat esiin sekä nuorten, että valvojen haastatteluista. Vertasimme myös nuorten ja valvojen haastattelujen vastauksia keskenään ja näin saimme samoihin teemoihin monia erilaisia näkökulmia.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Rikosten käsittely ja uusintarikollisuus

Nuoret kokivat rikoksissa yhdistäviä tekijöitä olleen hetken mielijohteesta tehdyt asiat, päihteiden käyttö sekä itsehallinnan ja rahan puute. Rikokset eivät ole olleet suunniteltuja ja päihteet ovat olleet kaikilla nuorilla mukana ainakin osassa rikoksia. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että usein kaverit olivat mukana rikoksissa, tosin eivät kaikilla. Väkivaltaisella ja rikosmyönteisellä ystäväpiirillä on siis ollut vaikutusta haastateltujen nuorten omista rikoksista. Omaisuusrikokset ovat usein olleet jollain tapaa suunniteltuja, kun taas pahoinpitelyt enemmänkin impulsiivisia.

Valvojien mukaan nuorten rikollinen käyttäytyminen on alkanut varhain teini-iässä noin viidentoista vuoden iässä. Ensimmäiset rikokset ovat yleensä olleet näpistyksiä ja varkauksia. Valvojat näkivät tavallisimmiksi syiksi muun muassa päihteidenkäytön, opitut käyttäytymismallit, kaverit, kotiolot, oppimisvaikeudet, rahan sekä itsepuolustuksen. Nuorten elämäntyyli on valvojien mielestä impulsiivista. Motiivina rikoksiin on saattanut olla esimerkiksi päihteidenkäytön aiheuttama rahattomuus, rikollinen ajattelutapa sekä välinpitämättömyys. Valvojien mukaan yhdistävinä tekijöinä nuorten rikoksissa on päihteiden käyttö, kaveriporukka sekä väkivalta ja erityisesti korostuu hetken mielijohteet sekä ajattelemattomuus ja holtittomuus.

Nuori 1: On varmaan jottain (yhdistäviä tekijöitä).. Ainakin alkoholi. Varmaan kaveriporukka.

Kaikki nuoret myös kokivat, että kynnyksien syyllistyä uusiin rikoksiin ensimmäisten kiinnijäämisten jälkeen on madaltunut. Osa nuorista koki olevansa oikeutettuja tekemään rikoksia ja myös alaikäisyys koettiin lieventävänä tekijänä. Rikoksista saadut sakot tai ehdollinen tuomio eivät yleisesti ottaen ole olleet tarpeeksi vaikuttava pelote, vaikka yksi nuorista mainitsikin rauhoittuneensa erityisesti ensimmäisen tuomion jälkeen.

Ensimmäisen ehdollisen rangaistuksen aikana kaksi nuorista syyllistyi uudelleen rikokseen, mutta uuden lain mukaisen valvonnan aikana nuorille ei ole tullut uusia rikoksia. Yhdelle nuorista tuli kaksi tuomiota niin peräkkäin, ettei valvontaa ehditty aloittaa ensimmäisessäkään. Valvojien mukaan nuorten kynnyks syyllistyä uudelleen on saattanut madaltua varsinkin ensimmäisen rikoksen jälkeen, jos nuori ei ole jäänyt kiinni. Jos nuorelle on määrätty sakkoja, se saattaa aiheuttaa välinpitämättömyyttä ja nuori saattaa ajatella, että saa pelkästään sakkoja. Valvojat näkivät tämän eräänlaisena vastuuttomuutena.

Muutaman nuoren kohdalla valvojat näkivät riskin syyllistyä rikokseen kohtalaiseksi ja kolmen nuoren riski nähtiin vähäisenä. Yhden nuoren riskitekijänä syyllistyä uudelleen valvoja näki erityisesti retkahtamisen päihteidenkäyttöön ja kyseisen nuoren valvoja toivookin, että nuori muistaa kuntoutuksessa saamansa opit, vertaisryhmät sekä avohoidon. Myös kaveriporukka, maksamattomat korvaukset ja sakot sekä keskeytyneet opinnot nähtiin riskitekijöinä, sillä nämä saattavat valvojien mukaan johtaa toimeentulovaikeuksiin ja aiheuttaa nuorille toivottomuutta. Jokaisen nuoren kohdalla valvojat mainitsivat yhdyskuntapalvelun seuraavaksi askeleeksi, jos nuori vielä syyllistyy rikokseen. Myös päihteiden ongelmakäyttö ja lapsen huostaanotto mainittiin. Estäviksi tekijöiksi nuorten kohdalla valvojat näkivät ajattelun kehittymisen sekä muutokset nuorten ajattelussa ja asenteissa. Myös terveelliset elämäntavat, liikunnallisuus sekä alkoholin käytön vähentäminen ja päihteettömyys mainittiin. Valvojien mielestä myös nuoren oma näkemys uusimisen todennäköisyydestä vaikuttaa itse uusimiseen.

Nuori 5: No, aika pieni se (riski) on tällä hetkellä, et emmä niinku tässä elämäntilanteessa tekis mitää rikoksia.

Nuoret näkivät päihteidenkäytöllä olevan selkeä yhteys rikosten uusimiseen tulevaisuudessa. Uusintarikollisuuden riskeiksi kaikki nuoret mainitsivat vankilatuomion. Osa nuorta mainitsi myös perheeseen liittyviä tekijöitä, kuten esimerkiksi lapsen huostaanoton ja perheen pettymisen. Nuoret kokivat oman riskinsä syyllistyä melko vähäiseksi elämäntilanteissa tapahtuneiden muutosten vuoksi.

Yksi nuorista mainitsi erityisesti valvonnan vaikutuksen ja suurin osa haastatelluista nuorista kertoi vähentyneen päihteiden käytön ennaltaehkäisevän rikoksiin syyllistymistä.

Nuori 5: No mä voisin joutuu vankilaan tai varmaan joutuisinkin. Ja sitten lapsi lähtis varmaan...huostaan. Et aika suuria semmosia juttuja.

7.2 Sosiaaliset suhteet

Valvojien mielestä kaikkien nuorten kohdalla perhesuhteet eivät ole altistaneet rikolliselle käyttäytymiselle, mutta muutaman nuoren kohdalla vaikutus on ollut selkeästi negatiivinen perheenjäsenten päihde- ja mielenterveysongelmien sekä rikollisen käyttäytymisen takia. Valvojat näkivät, että nuorten kohdalla erityisen tärkeää on se, että nuori on valmis hakemaan apua ja ottamaan vastuuta omista asioistaan.

Nuori 4: No kyl vanhempien kans on menny aina hyvin, mut molemmat veljetkin samantaisia riiviöitä ni kai sitä vähä ottanu mallii niist.

Muutaman nuoren perheessä on ollut päihde- ja rikostaustaa ja osa nuorista on ollut huostaanotettuina. Kahden nuoren kohdalla valvojat mainitsivat, että perhe on vaikuttanut positiivisesti - rikollisuutta ei hyväksytä perheessä ja nuoren käyttäytyminen on aiheuttanut huolta ja häpeää niin perheelle kuin nuorelle itselleenkin. Muutaman nuoren perhesuhteista valvojilla ei ollut tietoa, paitsi sen verran, että kaverit ovat nuorille perhettä tärkeämmässä asemassa. Valvojat ovat kuitenkin siinä käsityksessä, että nuorten läheiset ovat olleet huolissaan nuorista eivätkä rikokset ainakaan ole rikkoneet välejä.

Lähes kaikkien nuorten kohdalla valvojat näkivät parisuhteen vaikutuksen positiivisena. Myös suurin osa nuorista kertoo, että parisuhde on vaikuttanut positiivisesti rikoskäyttäytymiseen: neljä nuorista on parisuhteessa ja kahdella heistä on jo lapsi. Nuorten mielestä parisuhteella on rauhoittava vaikutus. Osa nuorista ei nähnyt yhteyksiä perhe-elämän tai lapsuuden kotiolojen ja rikosten välillä,

mutta toisaalta osa nuorista mainitsi, että myös sisarukset ovat tehneet rikoksia. Myös päihteiden käytön väheneminen parisuhteen aikana mainittiin. Yhden nuoren tapauksessa parisuhde on alkanut kummankin ollessa vielä päihteidenkäyttäjä ja rikoksia on tehty yhdessä - pariskunta kuitenkin hakeutui yhdessä päihdekuntoutukseen ja ovat nyt molemmat kuivilla.

Valvojien mielestä nuoria yhdistää elämäntapa ja kaveripiirin rikosmyönteisyys. Nuoret käyttävät päihteitä eikä päivisin ole juurikaan mielekästä tekemistä - ei opiskella tai olla töissä. Kaveripiiri on usein samanhenkistä ja rikostilanteisiin on tavallaan "ajauduttu". Kaikilla nuorilla on kuitenkin ystäviä, jota valvojat pitivät voimavarana. Sekä valvojien että nuorten haastatteluissa tuli ilmi, että osalla nuorista on sellaisia ystäviä, jotka toimivat varoittavina esimerkkeinä. Ystävät ovat olleet mukana nuorten rikoksissa, mutta eivät kaikissa. Valvojat mainitsivat, että osalla nuorista kaveripiiri on pysynyt samana, mutta muutama nuorista on jättänyt vanhat ystävyysuhteet taakseen - näillä nuorilla on ollut voimakas päihderiippuvuus ja nyt ystävät ovat vaihtuneet lähinnä päihteettömyyttä tukeviin ystäviin. Nuorten mielestä kaverit eivät ole vaikuttaneet rikosten tekohetkellä, mutta silti kaikilla nuorilla ystävät ovat olleet ainakin osassa rikoksia mukana. Rikoksia on joko tehty yhdessä tai kaveripiiri on ollut päihteitä käyttävää ja väkivaltaista. Kolme nuorista painotti haastatteluissaan, että loppujen lopuksi valinnat tehdään itse. Suurin osa nuorista mainitsee ystäväpiirinsä vaihtuneen osittain ja että uusien ystävien myötä rikosten tekeminenkin on vähentynyt.

Haastattelija: Luuleks sä et onks sun ystävät ollu jotenkin mukana näis rikoksis?

Nuori 3: Todellakin, on.

Haastattelija: Miten ne on vaikuttanut?

Nuori 3: Se on ku semmoses porukas liikkuu mitkä tekee pahoi ni sit tulee itekin tehtyy.

7.3 Opiskelu, työ ja taloudellinen tilanne

Valvojat eivät koe, että itse rikoksista olisi ollut haittaa nuorten opiskeluille tai töille, mutta esimerkiksi päihdeongelmasta kylläkin. Päihteidenkäyttö on muun muassa vaikeuttanut nuorten työssäkäyntiä, opiskelua sekä työpaikan saamista. Esimerkiksi päihteidenkäyttö ja vähäiset tulot ovat voineet vaikuttaneet rikoskäyttäytymiseen ja tavaroita on saatettu hankkia laittomin keinoin. Valvonnan aikana osalla nuorista tapahtunut muutosta parempaan, esimerkiksi päihteidenkäyttö on vähentynyt tai loppunut kokonaan ja osa nuorista on saanut töitä.

Valvonnan aikana osa nuorista on saanut tukiasiansa kuntoon ja taloudellisessa tilanteessa on tapahtunut muutosta positiivisempaan suuntaan. Valvojien tietojen mukaan kolmella nuorella kuudesta on sakkoja ja korvauksia maksettavana, mutta valvojat eivät kuitenkaan usko näiden vaikuttavan rikoskäyttäytymiseen. Valvojat eivät juuri nähneet taloudellista motiivia näiden nuorten rikoskäyttäytymisessä, vaikka osa nuorista mainitsi taloudellisen motiivin haastatteluissa. Kahdella haastatelluista nuorista on sellaisia sakkoja, jotka saattavat mennä muuntoon, eli jos sakkoa ei saada perityksi rahana, sakko muunnetaan vankeudeksi. Suurin osa nuorista kokee, että vaikka rikoksista ei juuri tällä hetkellä ole ollut haittaa opiskeluille tai työelämälle, niistä saattaa koitua haittaa joskus tulevaisuudessa. Osa nuorista oli muun muassa rahoittanut päihteidenkäyttöä tai muuta elämää rikoksilla.

Haastattelija: Entä onks tämmönen sun taloudellinen tilanne vaikuttanut jotenki näihin rikoksiin?

Nuori 3: On.

Haastattelija: On. Mil taval?

Nuori 3: Sit ku on köyhä ni pitää tehdä jottain ja myydä jottain pois.

7.4 Fyysinen ja psyykkinen terveys

Lähes poikkeuksetta nuorten rikokset on tehty päihteiden vaikutuksen alaisena. Valvojat kokevat, että päihteiden käytöllä on selkeä yhteys rikollisiin tekoihin - päihtyneenä nuorten käytös on ollut impulsiivista ja rahaa on saatettu laittomin keinoin rahoittamaan päihteiden käyttöä tai muuta elämää. Muutosta nuorten päihteidenkäytössä on kuitenkin tapahtunut positiivisempaan suuntaan – esimerkiksi kuntoutuksen avulla päihteidenkäyttö on loppunut kokonaan tai valvonta on tukenut päihteidenkäytön vähentämisessä.

Nuortenkin mielestä rikoskäyttäytymiseen ovat epäilemättä vaikuttaneet päihteet. Nuoret ovat sitä mieltä, että päihteitä käyttäessä oma käytös saattaa muuttua esimerkiksi aggressiiviseksi tai hallitsemattomaksi ja käytös on riskialttiimpaa kuin selvinpäin. Kaikki nuoret ovat valvonnan aikana miettineet omaa päihteidenkäyttöään sekä omaa suhtautumistaan päihteisiin. Osa nuorista kertookin tehneensä muutoksia päihteidenkäyttöön, esimerkiksi vähentämällä alkoholin käyttöä. Valvojien ja nuorten mukaan valvonnan aikana on käsitelty nuorten päihteidenkäyttöä sekä päihteidenkäytön yhteyttä rikoksiin, mutta valvonnassa on käsitelty myös päihteettömyyden tukemista. Muutaman nuoren kanssa näitä asioita on valvojien mukaan käsitelty hyvin paljon ja tultu siihen tulokseen, että näillä nuorilla on sekä päihdehuollon että lääkityksen tarve. Näitä asioita valvoja ja valvottava hoitivat yhdessä valvonnan aikana.

Nuori 5: No, voi olla, et.. Siis, ni ei kai sitä jos on ihan onnellinen ni tee mitään sellast..

Valvojien tietojen mukaan osalla nuorista on diagnosoitu muun muassa ahdistusta ja lisäksi myös masennusta ja paniikkihäiriötä ja valvojat osasivat nähdä näiden asioiden yhteyden myös nuorten rikolliseen käyttäytymiseen. Yhdellä nuorista on valvojan mukaan rankka tausta, josta nuoren on ollut vaikea puhua. Kyseinen nuori ei ole kuitenkaan oireillut ja hänellä on suojaavina tekijöinä hyviä ihmissuhteita. Osa nuorista epäilee, että heillä saattaa olla jonkinasteisia keskittymishäiriöitä sekä masennusta, mutta koska näitä ei ole varsinaisesti diagnosoitu, niin niiden vaikutusta rikoskäyttäytymiseen on vaikea arvioida. Nuoret

kokevat kuitenkin, että valvonnasta on ollut hyötyä näiden asioiden käsittelyssä – he ovat saaneet apua ja heitä on ohjattu hoitoon. Osalla nuorista on myös asiakkuus päihdehuoltoon.

Haastattelija: Onko mielestäsi fyysisellä tai psyykkisellä terveydelläsi ollut vaikutusta tekemiisi rikoksiin?

Nuori 2: No voi se ehkä vähän, et mä oon aina ollu vähä tällanen et ollu hiukan vaikeuksis ja joka paikkaan kerinny mukaan.

Valvojen mukaan lähes kaikilla nuorista on niin sanotusti "tavallinen" arvomaailma - työ, koti ja perhe ovat tärkeitä asioita, joihin pyritään. Valvojat mainitsevat erityisesti perheellisistä nuorista, että heidän arvomaailmansa on hyvin perhekeskeinen ja pyrkimyksenä on olla niin hyvä puoliso kuin vanhempikin. Valvojen käsityksen mukaan kaikilla nuorilla tulevaisuuden suunnitelmiin kuuluu joko opiskelupaikan saaminen tai töihin pääsy, tosin osalla suunnitelmat ovat vielä melko jäsentymättömiä. Myös kertyneiden laskujen ja korvauksien pois maksaminen ja vankilan välttäminen mainittiin. Valvojen mielestä jokaiselta nuorelta löytyy keinoja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta nuoret tarvitsevat apua ja tukea sekä omien vahvuuksiensa löytämisessä että ammatinvalintakäytöksissä. Nuoret taas kertovat arvostavansa perhettä, ystäviä sekä onnellista elämää ja yksi nuorista mainitsee erityisesti arvostavansa omaa terveyttään enemmän. Tulevaisuuden suunnitelmissa nuoret haluavat töitä sekä maksaa korvaukset ja sakot pois. Nuoret mainitsivat tärkeänä asiana myös perheestä ja lapsista huolehtimisen. Yksikään nuorista ei nähnyt rikoksia tulevaisuuden näkymissään.

7.5 Valvonta

Valvojen mukaan nuoret näkevät lievimpinä rikoksina muun muassa näpistykset sekä ajo-oikeudetta ajot ja vakavimpina rikoksina taas seksuaali- ja henkirikokset. Nuoret mainitsevat vakavimpina rikoksina väkivaltarikokset, kuten esimerkiksi pahoinpitelyn, tapon sekä murhan ja seksuaalirikokset. Lievimpinä rikoksina nähtiin esimerkiksi julkisilla paikoilla juominen sekä ajo-oikeudetta aja-

minen. Valvojien mielestä nuorten näkemys rikoksista on saattanut muuttua, jos nuori ei ole jäänyt kiinni ensimmäisestä rikoksesta tai rikoksesta on saanut esimerkiksi pelkkiä sakkoja. Jos nuori ei pidä omaa rikostaan vakavana, nuori saattaa selitellä ja oikeuttaa tekoaan, mutta toisaalta jotkut nuoret ovat saattaneet myös pysähtyä ajattelemaan käyttäytymistään.

Nuori 2: Tääl (valvonnassa) just yritetään varmaa ettei, ei tulis niit uusii rikoksii.. Kai se on sit toiminu sen verran hyvin et tätä jatketaan ja pidetään hyvin.. Jollei täst mitää hyötyy olis ni tuskin tätä jatkettais.

Valvojat pitävät yleisesti ottaen rangaistuksia kohtuullisina, tosin osa valvojista mainitsee, että rikoksentekijän kokonaisvaltainen elämäntilanne pitäisi huomioida tuomiota määrätessä paremmin, esimerkiksi jos taustalla on jo pitkään jatkunut rikoksettomuutta tai päinvastoin, jos henkilöllä on korkea riski syyllistyä uudelleen. Yksi valvojista mainitsee myös, että rangaistusten hajonta saattaa olla suurta, varsinkin seksuaalirikoksissa. Nuoret pitävät omia rangaistuksiaan kohtuullisina ja kolme nuorista sanoi odottaneensa jopa kovempaa rangaistusta. Nuorten mielestä valvonta ei ole vaikuttanut heidän näkemyksiinsä rikoksista, mutta nuoret kokevat oppineensa rikoksetonta elämää valvonnassa: Valvonnan aikana nuorille ei ole tullut uusia tuomiota ja nuoret olivatkin sitä mieltä, että ”jotain on mennyt kaaliin”.

Haastattelija: Miksi luulet, että nuoria määrätään valvontaan?

Nuori 4: Kai ne sit katotaan miten niil menee ja ettei ne sit syrjäydy johonkin koppiin ja pääsis vähä juttelee jonkun kans.

Nuori 6: Mä en tiä.. Mitäs sitä sanois.. Mm.. Mä en tiedä mikä auttais. Mun mielest tä (valvonta) on ihan niinku hyvä. Ihan, ihan jees. Kyl mä niinku tajusin et mitä niillä tarkoittaa ja mitä ne haluaa, kyl ne niinku hyvää haluaa mulle. Mut silti ihmisen pitää itekin tajuu mitä tekee. Kyl mä oon oikeesti miettiny, kyl aina pitää miettii et, mitä ite tekee.

Valvojien mukaan valvonnassa käydään aina läpi nuoren elämäntilanne – työkentelylomakkeen kautta käsitellään nuoren rikoksia ja päihteiden käyttöä, ajattelua, asenteita ja käyttäytymistä sekä esimerkiksi opiskelua, taloudellista tilannetta ja terveydentilaa. Myös muiden asiakkuuksien, esimerkiksi päihdehuollon, tarve arvioidaan. Näiden arvioiden pohjalta tehdään päätelmiä siitä, millaisia

tavoitteita asetetaan ja mihin osa-alueisiin halutaan valvonnan aikana keskittyä. Jokaisen nuoren kohdalla käydään rikoskeskusteluja ja erityisesti se rikos, mistä tuomio on tullut, käsitellään tarkasti. Valvontatapaamisella voidaan käsitellä myös nuorta askarruttavia asioita ja usein keskitytään erityisesti uusintarikollisuutta ennaltaehkäiseviin tai estäviin tekijöihin. Valvojien mukaan eräänlaisena punaisena lankana valvontatyössä on motivointi rikoksettomaan elämään.

Nuori 5: Emmä tiä... Se on varmaan ihan hyvä.. Siihen et nyt tullukin toi muutos, et siellä pitää käydä, ihan oikeesti niinku. Ehkä enemmän sitte siitä on apua. Mut ei mulla nyt mitään sellasta, ehkä sitä ei enää tartte tiukentaa. Ainakin mulla itellä se ensimmäinen (valvonta) oli sellanen, et emmä siel oikeastaan käyny.

Valvojat näkevät valvonnan hyvänä käytäntönä niille nuorille, joilla on korkea uusimisriski ja elämönhallinnallisia ongelmia. Valvonta saattaa olla monille nuorille se viimeinen pysähdys ennen vakavampia tuomioita. Nuorten mielestä valvontaan määrätään siksi, että rikosten tekeminen loppuisi ja yksi nuorista totesikin, että tuskin valvontaan määrättäisiin, ellei sitä olisi havaittu toimivaksi. Nuorten mielestä valvonnassa pyritään saamaan nuoret oikealle tielle ja että viranomaiset pysyisivät kärryllä nuorten tekemisistä. Valvonta nähtiin siis hyvänä, mutta osa nuorista ei koe sitä edes rangaistukseksi. Osa nuorista näki uuden lain mukaisen valvonnan kuitenkin tehokkaampana kuin vanhan. Valvojat kokivat, että nuoret voivat puhua heille avoimesti myös henkilökohtaisista asioista. Myös nuoret kokivat, että he voivat puhua asioistaan avoimesti ja luottamuksellisesti valvontakäynneillä.

Valvojat eivät näe itseään viranomaisina, sillä työntekijän ensisijainen tarkoitus on tukea nuorta ja luoda syvällisempi ja luottamuksellisempi asiakassuhde. Valvojan rooli on enemmänkin uskoa kuin epäillä. Suurin osa nuoristakaan ei koe valvojaa viranomaisena, mutta yksi nuorista kokee. Tämän nuoren valvoja koki myös, että valvontasuhte jäi pinnalliseksi, mikä saattaa osittain johtua siitä, että kyseisen nuoren valvoja on vaihtunut valvonnan aikana moneen otteeseen.

Nuori 4: No ihan mukavasti otettu vastaan. Ettei oo ollu sellasta kusipäist asennet et ”mikä nulikka sääkin oot tääl istumas.”

Nuori 4: On, on se hyvä asia. Ja nyt on ollu hyvä valvoja, et toivottavasti ei vaihdukaan. Ei se varmaan muuten vaikuttaisi, mut joutuis noi samat asiat taas käymään alusta asti läpi.

Valvojat kokevat ehdolliseen rangaistukseen liitetyn valvonnan toimivaksi käytännöksi, kunhan nuori saadaan sitoutettua ja motivoitua osallistumaan tapauksille. Valvojat eivät osanneet nimetä erityisiä muutoksen tarpeita valvontaprosessissa, sillä heidän mielestään valvonta on nykyisessä muodossaan toimiva.

Haastattelija: Oletko oppinut valvontatapaamisilla jotain itsestäsi?

Nuori 6: Kyl se pistää vähän miettimään.. Siis jos mä teen jatkossa jotain tyhmyyksiä, et mihin se seuraa. Se on vähän niinku varoittaa, et rauhoitu nyt vähän, "varoitus, stop!" Kyl tä on hyvä mun mielest, se niinku pistää miettimään. Jos oikeesti haluaa, kyl jokainen voi tehdä rikoksia jos haluaa, se on itsestä kiinni. Kyl vankilaankin voi mennä, ketä vaan voi mennä, kyl sinne voi mennä.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

8.1 Pohdinta

Tutkimuksemme mukaan nuoret syyllistyvät rikoksiin hetken mielijohhteesta. Rikoksia tehdään ilman suunnitelmia ja myös alhainen itsekontrolli altistaa rikoskäyttäytymiselle. Nuorten käyttäytymien on ajattelematonta ja holtitonta, eikä tekojen seurauksia mietitä. Itsekontrolli on ihmisen sisäistä tahdonvoimaa, joka voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen kontrolliin. Rikostilanteissa alhainen itsekontrolli ja impulsiivisuus voi johtaa siihen, että nuori tavoittelee kaikkea ”tässä ja nyt”. (Kalliopuska ym. 1994. 42.) Nuoren ajattelutaidot kehittyvät merkittävästi teini-iässä, muun muassa nuoren minäkuvan, maailmankuvan sekä moraalin osalta. Tähän kehittymiseen perustuu nuoren moraalin ja periaatteiden kehittyminen. (Ahonen ym. 2006, 128 – 129.) Nuoren ajattelutaidot eivät siis välttämättä ole vielä siinä pisteessä, että he ymmärtäisivät tekojensa syy-seuraussuhteita. Impulsiivinen käyttäytyminen johtaa siihen, ettei tekojen seurauksia mietitä teko hetkeä pidemmälle. Nuoruuteen liittyvät muutokset eivät ole ainoa syy esimerkiksi väkivalta- tai rikoskäyttäytymiselle, mutta ne voivat lisätä nuoren haavoittuvuutta tilanteissa, joissa muut ympäristöön liittyvät riskitekijät täyttyvät. (Nokelainen ym. 2011, 20.)

Suurin osa nuorten rikoksista oli tapahtunut päihtyneenä ja nuoret kertoivat haastatteluissa, etteivät he selvinpäin syyllistyisi rikoksiin. Kuitenkin muutamat nuorten pahoinpitelyistä oli tehty selvinpäin ja tällöin nuori vetosi itsepuolustukseen tai kaverin puolustamiseen. Marttunen (2008, 98) avaa teoriaa, jossa nuoret omaksuvat rikollisuudelle suotuisia määritelmiä. Nuoret voivat selitellä tekojaan kieltämällä vastuun, vahingon tai uhrin sekä vetoamalla korkeampiin periaatteisiin. Nuori voi esimerkiksi selittää tekoaan humalatilalla tai sanomalla uhrin ansainneen sen.

Päihteet lisäävät tekijän riskiä syyllistyä rikokseen sekä uhriksi joutumisen todennäköisyyttä (Bennett & Graham 1998, 85). Nuorten kohdalla yleisin riippuvuus syntyy päihteiden käytön alkuvaiheessa ja se liittyy erityisesti erilaisiin tilanteisiin. Näihin tilanteisiin liittyy usein kaverit, hauskanpito tai päihteidenkäytön antama rohkeus. Yksi merkittävistä tekijöistä nuorten onnettomuuksista ja esimerkiksi väkivaltarikoksissa onkin alkoholin käyttö. (Kylmänen 2005, 23.) Tutkimuksessamme selvisi, että päihteiden käyttö liittyy läheisesti nuorten sosiaaliseen elämään - nuoret käyttävät päihteitä yhdessä kavereiden kanssa, mutta myös perheenjäseniltä saatu malli vaikuttaa päihdekäyttäytymiseen. Päihteidenkäytöllä on yhteyksiä erityisesti aggressiiviseen käytökseen, kontrollin menettämiseen sekä riskienottoon. Päihteidenkäyttö saattaa aiheuttaa myös rahattomuutta, jota taas yritetään torjua rikoksilla. Haastateltujen nuorten kohdalla päihteet eivät liittyneet pelkästään rikosten tekemiseen vaan nuoret mainitsivat myös sen, kuinka päihteiden käyttö vaikuttaa kokonaisvaltaisesti heidän käyttäytymiseensä.

Kontrolliteoria näkyy vanhempien läsnäolona, hyvinä suhteina vanhempiin sekä kavereiden kielteisenä suhtautumisena rikoksiin. Nämä lisäävät nuorten tottelevaisuutta. (Kivivuori 1997, 49.) Perhe nähdään keskeisenä riskinä nuorten rikoskäyttäytymiselle, mutta toisaalta se nähdään myös suojaavana tekijänä rikollisen käyttäytymisen kehittymiselle. Vanhempien tuki sekä perheolot ovatkin tärkeitä tekijöitä nuorten rikollisuuden ehkäisemisessä. Perheen vaikutus voidaan nähdä myös itsekontrollin kehittymistä tukevana tekijänä. (Salmi 2005, 105.) Tutkimuksessamme nousi esille, kuinka perheellä on ollut vaikutusta nuorten ajatuksiin rikoksista. Perheenjäseniä ei haluta loukata ja nuori saattaa tuntea häpeää tekemistään rikoksista. Mielestämme näillä seikoilla on vähentävä vaikutus rikollisuuteen, kun taas perheenjäsenten mielenterveys- ja päihdeongelmilla oli yhteyttä nuoren pahoinvointiin ja rikolliseen käyttäytymiseen. Myös perheen hyljeksintä, taloudelliset vaikeudet sekä vanhempien mielenterveysongelmat voivat vaikuttaa altistavasti rikoskäyttäytymiselle. Vanhempien ero ja yksinhuoltajuus voivat vaikuttaa lapsen kasvuun negatiivisesti, etenkin jos eron olosuhteet tai sen jälkeinen tilanne on lapselle epäsuotuisa. Kaveri- ja ystävyys-

suhteet voivat liittyä rikolliseen käyttäytymiseen sekä kasvattavana että heikentävänä tekijänä. (Elonheimo 2010, 24.)

Parisuhte koetaan statuksen ja sosiaalisen pääoman kannalta tärkeäksi eikä sitä haluta menettää (Laine 2007, 104). Tutkimuksestamme kävi selvästi ilmi, kuinka nuorten parisuhteella on ollut rauhoittava vaikutus nuoren rikoskäyttäytymiseen. Halu miellyttää kumppania ja yhdessäolo vaikuttavat mielestämme rikollista käyttäytymistä vähentävästi, sillä nuori sitoutuu toiseen ihmiseen ja täten ottaa myös vastuuta. Tämän huomasi erityisesti niistä haastatelluista nuorista, joilla oli jo lapsia. Näille nuorille oli tärkeää olla myös tulevaisuudessa lapsen ja perheen parissa sekä olla hyvä ja vastuullinen vanhempi. Uusintarikollisuutta ehkäisi myös haastatteluissa ilmitullut pelote perheen hajoamisesta tai lapsen huostaanotosta. Kiireellisen sijoituksen perustana voi olla äkillinen puute lapsen huolenpidossa tai selkeästi uhkaava vaara, kuten esimerkiksi päihitteidenkäyttö, rikoksiin syyllistyminen tai aggressiivinen käyttäytyminen (Taskinen 2007, 45). Sosiaaliset siteet etenkin perheeseen, puolisoon, kouluun tai työhön ovat olennainen osa sosiaalista kontrollia, joka vähentää rikollisuutta. Elämän merkitykselliset käännekohtat, kuten naimisiinmeno, vakituinen ja mielekäs työpaikka, asuinpaikan muutos tai armeijaan meno voivat auttaa rikollisten piirien hylkäämisessä ja pääsemään pois rikollisesta käyttäytymisestä. Tähän voi osaltaan vaikuttaa myös rutiinien muuttuminen sekä uuden identiteetin omaksuminen. (Elonheimo 2010, 25). Rikollisuudella on yhteyksiä myös syrjäytymiseen ja tässä tapauksessa vaikutussuhde on molemminpuolinen - syrjäytyminen voi edistää rikollista käyttäytymistä ja rikolliseksi leimautuminen puolestaan edistää syrjäytymistä. (Rikoksantorjuntaneuvosto 2012.)

Osa nuorista on liikkunut väkivaltaisessa ja rikosmyönteisessä kaveripiirissä, mikä on osaltaan vaikuttanut rikoskäyttäytymiseen. Haastatellut nuoret eivät kuitenkaan kokeneet, että kavereilla olisi ollut vaikutusta rikoksen tekohetkellä, vaikka nuorten kaverit olivat kuitenkin olleet mukana osassa rikoksissa. Mielestämme tämä saattaa johtua siitä, että nuoret eivät vielä näe sitä, kuinka paljon kavereiden teot ja mielipiteet loppujen lopuksi johdattelevat heitä. Normit ovat erityisen voimakkaita nuorten ryhmissä, koska nuorten arvot ja ajattelu eivät ole

vielä yhtä vakiintuneita kuin aikuisilla. Ikätovereilla on siis huomattava vaikutus nuoren käyttäytymiseen ja tekemiin ratkaisuihin. (Ahonen ym. 2006, 149.)

Negatiiviset tunteet painostavat yksilöä rikolliseen toimintaan, kun taas sosiaalinen kontrolli sekä henkilön itsekontrolli hillitsevät tällaista ajautumista. (Colvin 2000, 20). Niillä nuorilla, joilla ei ole koulutusta tai työkokemusta, on huonot mahdollisuudet saada pysyvää työtä riippumatta siitä millaisia työmahdollisuuksia olisi tarjolla (Bennett & Graham 1998, 66). Elonheimon (2010, 24) mukaan työelämässä rikollisuuteen vaikuttaa muun muassa huono-osainen ympäristö, epävaka työura sekä työttömyys, kun taas huono koulumenestys sekä alhainen sitoutuminen kouluun ja heikot koulutukseen liittyvät tavoitteet luetaan myös rikollisuuteen altistaviksi tekijöiksi.

Vaikka perhe ja koulu vaikuttavat merkittävästi nuorten rikosten teon riskeihin, ovat vanhempien ja opettajien mahdollisuudet valvoa nuorten elämää rajalliset. Nuorten rikollisuutta voisikin paremmin torjua muiden aikuisten (kuin omien vanhempien) valvonta. (Bennet & Graham 1998, 51.) Tältä kannalta katsottuna ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta on tärkeä keino uusintarikollisuuden ehkäisyssä. Aikuisen tuki ja läsnäolo on nuorille tärkeää. Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta on tehokas käytäntö uusintarikollisuuden ennaltaehkäisyssä, vaikka valvontaan määrättäessä ensimmäinen rikos on jo tapahtunut. Valvonnan avulla pyritään vaikuttamaan juuri näihin rikollista käyttäytymistä aiheuttaviin taustatekijöihin.

Tutkimuksemme mukaan niin nuorten kuin valvojienkin mielestä rikosten uusiinmiseen vaikuttavana tekijänä nähtiin erityisesti rikokseen syyllistymisen kynnyksen madaltuminen ensimmäisen rikoksen jälkeen. Ensimmäisistä rikoksista saadut sakot tai ehdollinen tuomio eivät yleisesti ottaen ole olleet tarpeeksi vaikuttava pelote nuorille. Riskitekijöinä nähtiin myös päihteiden käyttö, kaveriporukan vaikutus sekä vähäisiksi jääneet opinnot. Jäimme miettimään, miksi kiinnijääminen ei ollut riittävä pelote nuorille rikosten lopettamiseksi. Ennen tutkimuksemme haastatteluja ajattelimme, että ensimmäinen kiinnijääminen ja tuomio olisivat riittävä keino nuoren säikäyttämiseksi ja rikollisen käyttäytymisen

lopettamiseksi. Toisaalta olimme valinneet haastattelemamme nuoret juuri sillä perusteella, että heillä oli taustallaan uusintarikollisuutta. Mielestämme tähän vaikuttaa enemmän ympäristötekijät kuin esimerkiksi yksilön luonteenpiirteet. Elonheimon (2010, 25) mukaan rikollisuudelta suojaavia yksilöllisiä tekijöitä ovat esimerkiksi psyykinen vastustus- ja sopeutumiskyky. Muita samankaltaisia tekijöitä ovat muun muassa älykkyys, emotionaalinen vakaus sekä sosiaalinen kypsyyt.

Uusintarikollisuutta estäviksi tekijöiksi mainittiin kehittyminen nuorten ajattelussa ja asenteissa sekä terveelliset elämäntavat, kuten liikunnallisuus, alkoholinkäytön vähentäminen ja päihteettömyys. Kaikki nuoret arvioivat oman riskinsä syyllistyä uudelleen rikokseen matalaksi, mutta valvojien mukaan muutaman nuoren kohdalla riski koettiin kohtalaisena. Mielestämme erityisen tärkeää on nuoren oma näkemys uusimisen todennäköisyydestä, sillä se kertoo nuoren omasta motivaatiosta rikoksettomaan elämään. Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että nuori haluaa antaa paremman kuvan itsestään ulkopuoliselle, tässä tapauksessa siis ulkopuoliselle haastattelijalle. Myös nuoren omien vahvuuksien käsittäminen realistisesti voi olla puutteellista.

Nuoret kokevat ehdolliseen rangaistukseen liitetyn valvonnan yleisesti ottaen hyvänä, mutta eivät kuitenkaan rangaistuksena. Uusi laki ehdollisen rangaistuksen valvonnasta koettiin parempana kuin vanha eivätkä nuoret koe tarpeellisenä enää tiukentaa valvontaa. Nuoret näkivät, että valvonnassa nuoria pyritään ohjaamaan ja tukemaan rikoksettomaan elämään sekä elämänhallinnan parantamiseen. Nuorten mielestä valvonnalla ei pyritä kontrolloimaan, vaan luomaan kumppanuussuhde. Mielestämme tämä voikin olla syy siihen, että nuoret eivät kokeneet omaa valvojaansa viranomaisena. Mielestämme valvonnan luonne varmasti vaikuttaa siihen, etteivät nuoret koe valvontaa rangaistuksena. Nuoret kertoivat myös saaneensa apua valvonnasta - valvonnan aikana nuoria on muun muassa ohjattu hoitoon, esimerkiksi päihdehuollon piiriin. Nuoret eivät siis koe valvontaa rangaistuksena ja mielestämme se on positiivista, jos nuoret kaikesta huolimatta sitoutuvat valvonnan tavoitteisiin ja käyvät valvontatapaamis-

sa. Toisaalta, koska valvontaa ei koeta rangaistuksena, nuoret voivat jättää helpommin saapumatta tapaamisiin ja näin laiminlyödä valvontavelvoitteitaan, jolloin valvonnan tavoitteet eivät toteudu.

Järvinen (2012, 56) sai YAMK- opinnäytetyössään samanlaisia tuloksia – nuoret kokivat, että heitä kohdeltiin valvonnassa asiallisesti ja kokemukset valvonnasta olivat lähinnä myönteisiä. Järvisen tutkimuksesta nousi kuitenkin esille, että osa nuorista oli alusta alkaen suhtautunut valvontaan negatiivisesti ja nämä nuoret kuvailivat muiden nuorten hyötyvän valvonnasta enemmän kuin heidän itsensä. Myös me saimme tutkimuksessamme samankaltaisia tuloksia. Osa haastattelemistamme nuorista osasi nähdä valvonnan hyödyt muille nuorille, mutta eivät kokeneet valvontaa itselleen tarpeellisena. Nuorten valvojat näkivät valvonnan hyvänä käytäntönä erityisesti, jos valvontaan määrättyllä nuorella näyttäisi olevan korkea uusimisriski tai elämännhallinnallisia ongelmia. Olennaista on kuitenkin nuoren sitouttaminen ja motivointi valvontaan, sillä valvojat kokevat valvonnan ennen kaikkea motivoivan nuoria rikoksettomaan elämään. Valvojat eivät näe parannettavaa valvonnassa nykyisessä muodossaan ja he ovat sitä mieltä, että uuden lain mukainen valvonta toimii paremmin kuin vanha.

Mielestämme tärkeimmäksi tutkimustulokseksi nousivat ehdollisesti rangaistusten nuorten kokemukset valvonnasta. Nuoret suhtautuivat valvontaan pikemminkin yhteistyönä kuin rangaistuksena. Tämä asettaa valvontatyölle sekä mahdollisuuksia että haasteita. Tärkeintä valvonnassa olisi saada nuoret sitoutettua valvontaan alusta lähtien, jotta nuoret näkisivät valvonnan hyödyt itselleen. Valvonta perustuu uusintarikollisuuden ehkäisyyn, mutta valvonnassa käsitellään muitakin nuoren elämän osa-alueita. Rikolliseen käyttäytymiseen ei ole yhtä ainoaa oikeaa selittävää syytä, vaan rikollisuus on usein monien tekijöiden summa. Juuri tämän vuoksi nuorille olisi tärkeää selventää valvonnan merkitystä nuorta tukevana ja kokonaisvaltaisena toimenpiteenä.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyömme tehtiin työelämätilauksena Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolle. Tutkimuksen eettisyyteen pitää kiinnittää jatkuvasti huomiota tutkimuksen edetessä. Tutkimustamme varten haimme tutkimuslupaa (Liite 1 ja Liite 2) Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallinnolle keväällä 2012. Näin varmistimme sen, että saimme tarvittaessa käyttöömme Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston Tyyne-asiakastietojärjestelmän tietoja.

Tutkimusluvassa (Liite 3) määriteltiin muun muassa asiakkaiden osallistumisen vapaaehtoisuus sekä se, että tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa haittaa yhdyskuntaseuraamustoimiston muulle toiminnalle. Tutkimusaineisto on säilytettävä niin, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin ja tutkimustulokset on esitettävä siten, että yksittäiset henkilöt eivät ole tunnistettavissa. Kerätty tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja aineisto on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Kysyimme kaikilta haastattelemiltamme henkilöiltä luvan haastatteluun kasvotusten tai puhelimitse. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja nämä nauhat tuhottiin litteroinnin jälkeen. Myös kaikki nuoria ja valvoja koskevat tiedot hävitettiin opinnäytetyömme valmistuttua.

Empiirisessä analyysissä korostuu lähdeaineistoa tuottavien henkilöiden, eli tässä tapauksessa haastateltavien anonymiteetti (Tuomi & Saarijärvi 2009, 22). Lopullisesta työstämme ei ole mahdollista tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Tutkimuksemme valmistuttua meidän tulee lähettää siitä kopiot niin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Turun yhdyskuntaseuraamustoimistoon kuin Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kriminologiselle kirjastolle. Rikosseuraamuslaitos myös pidättää oikeuden julkaista opinnäytetyömme tiivistelmän Internet- sivuillaan.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tämä opinnäytetyö tehtiin työelämätilauksena Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolle ja se käsittelee suurelta osin Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolla valvonnassa olevien nuorten mielipiteitä ja kokemuksia. Uskomme, että yhdyskuntaseuraamustoimistolla ollaan kiinnostuneita lukemaan tutkimuksemme tuloksista. Kun keskustelimme opinnäytetyöstämme yhdyskuntaseuraamustoimiston rikosseuraamus-työntekijöiden kanssa, he olivat sitä mieltä, että kiinnostus rikosseuraamusalaa sekä heidän työtään kohtaan on aina positiivista. Työntekijät olivat myös sitä mieltä, että kaikki rikosseuraamusalaa käsittelevät tutkimukset antavat lisätietoa ja vievät heidän työtään eteenpäin.

Tätä tutkimusta olisi mielenkiintoista jatkaa esimerkiksi laajentamalla otantaa. Tutkimuksessa voisi mahdollisesti selvittää useampien nuorten kokemuksia valvonnasta. Myös vertaileva tutkimus ehdollisen rangaistuksen valvonnan toimuudesta ennen ja jälkeen lakiuudistuksen auttaisi selvittämään lakimuutoksen mahdollisia hyötyjä ja haittoja. Mielestämme on tärkeää selvittää nuorten omia mielipiteitä ja ajatuksia valvonnasta ja valvontaa voisi tätä kautta lähteä kehittämään yhä eteenpäin. On myös tärkeää vertailla nuorten mielipiteitä rikosseuraamusalalla työskentelevien henkilöiden mielipiteisiin, sillä alalla työskentelevillä on paljon hiljaista tietoa, joka perustuu omakohtaisiin kokemuksiin työskentelestä nuorten parissa.

LÄHTEET

- Aaltonen, M. & Kivivuori, J. 2009. Yksilökohtaiset ominaisuudet, syrjäytyminen ja rikollisuus. Teoksessa Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Helsinki: Hakapaino Oy, 19 - 23.
- Ahonen, T. Lyytinen, H. Lyytinen, P. Nurmi, J-E. Pulkkinen, L. & Ruoppala, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Aromaa, K. & Laitinen, A. 2005. Rikollisuus ja kriminologia. Tampere: Vastapaino.
- Asetus nuorista rikoksentekijöistä 18.12.1942/1001.
- Barlow, H. & Decker, S. 2010. Putting criminological theory into practice. Teoksessa Barlow, H. & Decker, S. (toim.) 2010. Criminology and public policy: Putting theory to work. Philadelphia: Temple University Press, 3- 6.
- Bennett, T. & Graham, J. (toim. ja uud. Scheinin, M.) 1998. Rikoksen torjunnan strategioita Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Bredeur, J-P. 2004. What is a crime? A secular answer. Teoksessa Law commission of Canada (toim.) 2004. What is a crime? Defining criminal conduction contemporary society. Vancouver: UBC Press, 1- 33.
- Colvin, M. 2000. Crime and coercion. An integrated theory of chronic criminality. Gordeonsville: Palgrave MacMillan.
- Elfgrén, T.; Juntunen, R.; Norppa, K. 2003. Nuorten lakikirja. Rikoksesta rangaistukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Elonheimo, H. 2010. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Turku: Painosalama Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen , 3.painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS- kustannus, 26 – 44.
- Haapasalo, J. 2006, Kasvu ympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) Nuorisorikollisuus, Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy, 123 – 52.
- Harrikari, T. 2004. Alaikäisyys ja rikollisuuden muuttuvat tulkinnat suomalaisessa lainsäätämiskäytännössä. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Harrikari, T. 2008. Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Hinkkanen, V. 2011. Rikollisuuden kustannukset. Teoksessa Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. 2011. Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Hakapaino Oy, 399 – 408.
- Hinkkanen, V. & Honkatukia, P. 2009. Lastensuojelun ja rikosseuraamusjärjestelmän kosketuspinnat. Teoksessa Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Helsinki: Hakapaino Oy, 41 - 48.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Johdanto. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy, 1 – 13.

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorten rikollisuuden ja sen kontrollin kehityssuuntia. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy, 341 – 363.

Iivari, J. 1996. Osattomuudesta rangaistavaksi: Nuorista rikoksenteijöistä nuoruuden alakulttuuriteorian valossa. Helsinki: Oy Edita Ab.

Jokela, M. 2006, Perimä ja ympäristö antisosiaalisuuden kehityksessä. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) 2006. Nuorisoriikollisuus- määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy, 97 – 118.

Järvinen, M. 2012. Ehdollisesti rangaistujenuorten kokemuksia rikosprosessista ja valvonnasta. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma (YAMK), sosiaalialan ja rikosseuraamusalan johtaminen ja kehittäminen. Tikkurila: Laurean ammattikorkeakoulu. Viitattu 02.11.2012
<http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41943/Opinnayte%20Merja%20Jarvinen.pdf?sequence=1>.

Kalliopuska, M. ; Raita, A. & Salmilehto, H. 1994. Laillisuus Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.5.2011 <https://publications.theseus.fi/handle/10024/15681> ja itsekontrolli. Vantaa: Psykologi ja tutkimus Mirja Kalliopuska.

Kivivuori, J. 1997. Nuoret rikosten tekijöinä. Tekojen yleisyys, rikollisuuden ymmärtäminen ja varastamisen vaiheet. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuuden sosiologiset selitykset. Teoksessa: Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) 2002. Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy, 161- 184.

Kivivuori, J. 2009. Johdanto. Teoksessa Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Helsinki: Hakapaino Oy, 1-6.

Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedoksiäntöjä 94. Helsinki : Hakapaino Oy.

Kriminaalihuoltolaitos. 2006. Rikosseuraamusalan käsikirjoja. Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset.

Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Helsinki: Tammi.

Laine, Matti. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laitinen, A. & Nyholm, M-L. 1995. Luvaton nuoruus. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Laki ehdollisen vankeuden valvonnasta 24.6.2010/634.

Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 24.5.2010/633.

Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953.

Lappi-Seppälä, T. & Niemi, H. 2011. Rikollisuuskontrolli. Teoksessa Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. 2011. Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Hakapaino Oy, 285 – 368.

Lindfors, S. 1996. Severi – Seikkailut, verkostot ja rikokset. Helsinki: Oy Edita Ab.

Marttunen, M. 2006. Nuorten rangaistusjärjestelmän toiminta 1990- luvun alusta nykypäivään. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisorikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy, 281 – 313.

Marttunen, M. 2008. Nuorisorikosoikeus. Alaikäisten rikosten seuraamukset kriminaalipoliittisesta ja vertailevasta näkökulmasta. Helsinki: Hakapaino Oy.

Marttunen, M. 2011. Nuorten seuraamukset. Teoksessa Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. 2011. Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Hakapaino Oy, 371 - 384.

Matikkala, J. 2010. Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. Helsinki: Edita Prima Oy.

Moffit, T. 1993. Adolescence-Limited and Life- Course-Persistent Antisocial behavior: A Developmental Taxonomy. Psychological Review. Vol 100, No 4/1993, 674-701.

Myllyniemi, S. 2008. Tilasto-osio. Teoksessa Autio, M.; Eräranta, K. & Myllyniemi, S. (toim.) 2008. Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008. Helsinki: Hakapaino Oy, 17 – 73.

Nokelainen, P.; Marttunen, M.; Punamäki, R-L.; Tirri, K. 2011. Koulusurmat. Yhteiskunnalliset ja psykologiset taustat ja ehkäisy. Suomalaisen Tiedeakatemian kannanottoja 2/2011. Vammalan Kirjapaino Oy.

Oikeuslaitos 2012. Viitattu 27.10.2012 <http://www.oikeus.fi/> > Etusivu > Tuomioistuimet > Käräjäoikeudet > Rikosasiat > Nuori rikoksentekijä.

Oikeusministeriö. 2003. Nuorisorikostoimikunnan mietintö. Tiivistelmä lausunnoista. Oikeusministeriö. Viitattu 7.11.2012 <http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20file%20name=c4h9z.pdf&SSURLsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1243790056457&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>

Portti vapauteen 2012. Viitattu 27.10.2012 <http://www.porttivapauteen.fi/> > Etusivu > Tietoa > Tietopankki > Nuorten rangaistukset.

Rikoksantorjuntaneuvosto 2012. Viitattu 5.11.2012 <http://www.rikoksantorjunta.fi/Etusivu> > Rikoksen torjunta > Rikokset ja rikollisuus.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikosprosessin kulku. 2012. Viitattu 2.11.2012 > <http://www.rikosseuraamus.fi/index.htm> > Etusivu > Seuraamukset <http://www.rikosseuraamus.fi/49172.htm>.

Rikosseuraamuslaitos 2012. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2011. Käsitteet. Kopijyvä.

Rikosseuraamuslaitos 2012. Viitattu <http://www.rikosseuraamus.fi/> > Etusivu > Rikosseuraamuslaitos.

Rikosseuraamuslaitos 2012. Viitattu 1.6.2012 <http://www.rikosseuraamus.fi/> > Etusivu > Rikosseuraamuslaitos > Strategia 2011 - 2020 > Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011- 2020, pdf -tiedosto <http://www.rikosseuraamus.fi/54002.htm>.

Rikosseuraamuslaitos 2012. Viitattu 1.6.2012 <http://www.rikosseuraamus.fi/> > Etusivu > Seuraamukset > Yhdyskuntaseuraamukset > Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta.

Rikosseuraamuslaitos 2012. Viitattu 1.6.2012 <http://www.rikosseuraamus.fi/> > Etusivu > Toimipaikat ja yhteystiedot > Vankilat ja yhdyskuntaseuraamustoimistot > Länsi-Suomen rikosseuraamusalue > Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto.

Rikosseuraamuslaitos 2012. Viitattu 6.11.2012 <http://www.rikosseuraamus.fi/> > Etusivu > Rikosseuraamuslaitos > Henkilöstö > Koulutus

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio. 2012. Viitattu 2.11.2012 > <http://www.rikosseuraamus.fi/index.htm> > Etusivu > Rikosseuraamuslaitos > Organisaatio > <http://www.rikosseuraamus.fi/49205.htm>.

Salmi, V. 2005. Sosiaalinen pääoma ja nuorten rikollisuus. Teoksessa Kivivuori, J. & Salmi, V. 2005. Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995- 2004. Teemana sosiaalinen pääoma. Helsinki: Hakapaino Oy, 71 – 108.

Salmi, V. 2006. Sosiaalinen pääoma ja nuorisoriikollisuus. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) 2006. Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy.

Salmi, V. ym. 2009. Sosiaalinen syrjäytyminen. Teoksessa Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Helsinki: Hakapaino Oy, 15 - 18.

Salmi, V. ym. 2009. Taloudellinen syrjäytyminen. Teoksessa Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Helsinki: Hakapaino Oy, 11 - 14.

Sarnecki, J. 2009. Introduktion till kriminologi. Lund: Studentlitteratur AB.

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007). Soveltamisopas. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Walklate, S. 2007. Understanding Criminology. Current theoretical debates. Glasgow: Bell & Bain Ltd.

Haastattelut:

Nuori 1: Haastattelu 15.5, kesto 17:14. Turku.

Nuori 2: Haastattelu 24.5, kesto 18:32. Turku.

Nuori 3: Haastattelu 25.5, kesto 16:05. Turku.

Nuori 4: Haastattelu 25.5, kesto 16:39. Turku.

Nuori 5: Haastattelu 28.5, kesto 15:22. Turku.

Nuori 6: Haastattelu 1.6.2012. Kesto 28:41. Turku.

Valvoja 1: Haastattelu 6.7.2012, 92:45. Turku.

Valvoja 2: Haastattelu 30.8.2012, 70:15. Turku.

Valvoja 3: Sähköposti-haastattelu.

Tutkimuslupahakemus 12.4.2012

Laura Jaakkola

Minja Rosman

Peter Blomster

Rikosseuraamuslaitos – Keskushallintoyksikkö

ASIA: TUTKIMUSLUPA

Olemme kaksi viimeisen vuoden sosionomiopiskelijaa Turun Ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyömme Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolle koskien ehdollisesti rangaistujen nuorten uusintarikollisuutta. Työtämme ohjaa opettaja Markku Heino sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston puolesta rikosseuraamusesimies Paula Stenroos.

Opinnäytetyömme empiirinen aineisto muodostuu haastatteluista, joissa haastattelemme sekä ehdollisesti rangaistuja nuoria että nuorten valvojia. Tutkimuksemme koskee Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston toiminta-alueella olevia nuoria ja heidän valvojiaan. Haastatteluja tulemme tekemään nuorille noin 6-8 ja valvojille saman verran. Yhtenä kriteerinä on, että nuoret ovat ehdollisen rangaistuksensa ja valvontansa aikana syyllistyneet uuteen rikokseen. Aioimme valikoida nuoret tähän tutkimukseen yhteistyössä Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden kanssa.

Koska otantamme tässä tutkimuksessa on suhteellisen pieni, tulokset eivät ole yleistettävissä suuremmassa mittakaavassa, mutta uskomme, että saamme käyttökelpoista tietoa juuri ehdollisesti rangaistujen nuorten elämäntilanteesta. Myös yhdyskuntaseuraamustoimistolla ollaan kiinnostuneita lukemaan tutkimuksemme tuloksista. Olemme valinneet tutkimusaiheet omien mielenkiintojemme kohteiden mukaan, mutta uskomme, että muutkin ovat kiinnostuneita lukemaan tutkimuksemme tuloksista, sillä rikoksen uusijat ovat suuressa syrjäytymisvaarassa. Tutkimuksemme avulla saadaan myös kartoitettua nuorten ja heidän valvojiansa kokemuksia valvonnan hyödyistä. Tutkimuskysymyksiämme ovat muun muassa:

Miksi nuori syyllistyy uuteen rikokseen rangaistusajan aikana?

Miksi nuori syyllistyy uuteen rikokseen rangaistusajan jälkeen?

Minkä tekijöiden nuorten valvojat kokevat vaikuttavan uusintarikollisuuteen?

Mitä parannettavaa ehdollisen rangaistuksen valvonnassa olisi?

Haastattelut suoritamme kevään 2012 aikana silloin, silloin kun tämä parhaiten sopii nuorille sekä heidän valvojilleen. Toivoisimme, että haastattelut onnistuisivat nuorten valvontakäyntien yhteydessä. Tulemme kysymään tarkempia ohjeita vielä yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiltä, mikäli se on tarpeen. Kysymme luvan jokaiselta haastateltavalta ja haastattelusta voi luonnollisesti myös kieltäytyä. Tulemme suorittamaan haastattelut siten, että niistä ei ole kenenkään työlle tai toiminnalle erityistä haittaa tai vaivaa.

Työssämme tulemme noudattamaan ehdottomasti tutkimuseettisten periaatteiden mukaista vaitiolovelvollisuutta ja asiallisuutta. Vaikka haastattelut nauhoitetaan, nauhat tulevat vain omaan käyttöömme ja ne hävitetään opinnäytetyömme valmistuttua. Ketään tutkimukseemme liittyvää henkilöä ei ole mahdollista tunnistaa lopullisesta työstä eikä nimiä luonnollisestikaan mainita.

Täten anomme lupaa suorittaa haastattelut Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston ehdollisesti rangaistuille nuorille (6 - 8 kpl) sekä näiden nuorten valvojille (6 – 8 kpl). Pyydämme lupaa myös käyttää Tyyne- asiakastietojärjestelmää, jos koemme sen tarpeelliseksi opinnäytetyötämme ajatellen. Haastattelujen ajankohta on keväällä 2012 ja opinnäytetyömme valmistumisajankohta on syksyllä 2012.

Yhteistyöterveisin,

Laura Jaakkola & Minja Rosman

Sosionomiopiskelijat

Sosiaalipalvelutyö

Turun ammattikorkeakoulu

OHJAAVAN OPETTAJAN LAUSUNTO TUTKIMUSLUPAHAKEMUSTA VARTEN

Turun Ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen viimeisen vuoden opiskelijat Laura Jaakkola ja Minja Rosman tekevät nuorten rikostentekijöiden valvontaan liittyvän opinnäytetyön Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolle. Tässä yhteydessä he keräävät haastatteluaineiston ja käyttävät myös Tyyne-tietoja ja muita asiakirja-aineistoja.

Pyynnöstä todistan, että opiskelijoiden tutkimussuunnitelma on hyväksytty ja heille on opetettu ja annettu tietoja tutkimusetiikkaan ja aineiston käyttöön liittyvistä eettisistä kysymyksistä.

Turussa 25.4.2012

Markku Heino

Lehtori Markku Heino
Ruiskatu 8, 20720 TURKU
markku.heino@turkuamk.fi
puh.044-9074548

Tutkimuslupa

Päätös

12.6.2012

27/332/2012

Laura Jaakkola
Yliopistonkatu 24 B 35
20100 Turku

Minja Rosman
Kastarikatu 1 A 41
20810 Turku

Hakemuksenne 7.5.2012

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Turun ammatti-
korkeakoulun sosiaalipalvelutyön koulutusohjelman opinnäytetyötä varten.
Opinnäytteen ohjaajana toimii lehtori Markku Heino.

Tutkimuksen aihe ja tarkoitus

Opinnäytteen aihe on ehdollisesti rangaistujen nuorten käsityksiä uusintari-
kollisuudesta ja valvonnan merkityksestä.

Tutkimuksen toteutus

Opinnäytteessä haastatellaan sekä ehdollisesti rangaistuja nuoria että nuorten
valvojia Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston toiminta-alueella.

Lupahakemus

Haette lupaa Tyyne-asiakastietojärjestelmän käyttöön.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimuslu-
van hakemuksenne mukaisesti.

Asiakkaiden osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista. Asiakkailta tulee
pyytää yksilöity lupa Tyyne-asiakastietojen käyttöön. Tutkimuksen toteutus
ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa yhdyskunta-
seuraamustoimiston muulle toiminnalle. Tutkimuksen tulokset on esitettävä
niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa.

Tutkimuksen yhteyshenkilö on rikosseuraamusesimies Paula Stenroos. Käy-
tännön järjestelyt tutkimuksen toteuttamiseksi sovitaan hänen välityksellään.

Käyntiosoite
Alberinkatu 25
00180 HELSINKI

Postiosoite
PL 319
00181 HELSINKI

Puhelin
010 36 88500

Telekopio
010 36 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

2(2)

Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Turun yhdyskuntaseuraamustoimistoon sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Hankkeesta tulee myös lähettää tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista tiivistelmän internet-sivuillaan.

Tähän päätökseen voi hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudesta. Valitusosoitus liitteenä.

Kirsti-Kuivajarvi
kehitysjohtaja

Peter Blomster
tutkija

Tiedoksi

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja Sauli Hautakangas
Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja Petri Niemelä
Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston rikosseuraamusesimies Paula Stenroos
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kirjastonhoitaja Silja Rekomaa

Nuorten haastattelukysymykset

A. Rikosten käsittely:

Milloin aloit tehdä rikoksia? Mistä rikoksista oli kyse?

Mistä rikoksesta/rikoksista sinut tuomittiin viimeksi?

Minkälaisia rikoksia olet pääasiassa tehnyt?

Mitkä ovat mielestäsi tavallisimmat syyt tällaisiin rikoksiin?

Olivatko rikos/rikokset suunniteltuja vai tapahtuivatko ne hetken mielijohteesta?

Mikä oli motiivisi/syysi teoille?

Mitä samoja yhdistäviä tekijöitä rikoksissa on ollut? (Oletko käyttänyt jotain tiettyä tapaa rikoksia tehdessäsi?)

Milloin rikokset tehtiin? Oliko ajankohdalla merkitystä?

Minkälaisessa ympäristössä olit ennen rikosta tai sen aikana? Oliko ympäristöllä merkitystä?

Keiden kanssa olit tekemisissä ennen rikosta tai sen aikana? Oliko seuralla mielestäsi vaikutusta rikokseen syyllistymiseen?

B. Uusintarikollisuus

Oletko syyllistynyt uuteen rikokseen ehdollisen rangaistuksen aikana?

Oliko kynnyksesi syyllistyä rikokseen madaltunut ensimmäisen rikoksen/tuomion jälkeen?

Eikö pelko uudesta rangaistuksesta vaikuttanut rikosten tekemiseen?

Mitkä ovat sellaisia asioita, jotka saattavat johtaa siihen, että syyllistyisit uudelleen?

Miten voisit välttää näitä asioita?

Mitä laitot peliin, jos vielä syyllistyt rikokseen? Mitä seurauksia siitä voisi olla?

Mitä riskeeraat henkilökohtaisesti ja mitä se merkitsisi läheisillesi?

Jos mietit tilannetta ensimmäisen ja uuden tuomion välillä, mitä olisi pitänyt tapahtua, ettei uutta tuomiota olisi tullut?

Miten arvioit riskiäsi tehdä rikoksia jatkossa?

Mitä asiat estävät sinua uusimasta rikosta?

Mitä olet valmis tekemään sen eteen, ettei uusia rikoksia enää tulisi?

C. Perhe- ja parisuhde

Ovatko perhesuhteesi vaikuttaneet rikokseen syyllistymiseen? Miten?

Jos olet parisuhteessa, onko parisuhde vaikuttanut rikoskäyttäytymiseesi?

Onko parisuhde vaikuttanut rikosten uusimiseen? Miten?

Miten läheisesi suhtautuivat rikoksesi?

Oletteko pystyneet puhumaan tapahtuneesta?

Muuttivatko he käsitystään sinusta jotenkin?

Luottavatko läheisesi sinuun samalla tavalla kuin ennen rikoksia?

Mitä he ajattelevat rangaistuksesta, jonka sait?

D. Sosiaaliset suhteet

Miten luulet ystäväpiirisi vaikuttaneen rikosten tekemiseen?

Ovatko ystäväsi olleet mukana rikoksissa?

Onko ystäväpiiristäsi ollut sinulle jotain hyötyä? Onko ystäväpiiristäsi ollut sinulle jotain haittaa?

Onko ystäväpiirisi vaihtunut rikosten välillä? Entä nyt?

E. Koulutus, työelämä

Onko rikoksista/tuomioista ollut haittaa opiskeluille tai työlle? Millaisia?

Onko rikoksista ollut haittaa koulutukseen tai työhön hakeutumiselle? Mitä?

F. Taloudellinen tilanne

Onko taloudellinen tilanteesi vaikuttanut rikoskäyttämiseesi? Miten?

Onko taloudellisessa tilanteessasi tapahtunut muutosta rangaistusajan/valvonnan aikana?

Onko sinulla (ollut) sakkoja/korvauksia maksettavana?

Onko niillä ollut mielestäsi merkitystä siihen että olet syyllistynyt uudelleen rikoksiin? Miten?

G. Terveys

Olitko päihteiden tai huumeiden vaikutuksen alaisena rikoksen aikana? (Olitko käyttänyt päihteitä runsaasti lähiaikoina?)

Luuletko, että päihteiden käytöllä on yhteyksiä rikoskäyttämiseen? Millä tavalla?

Onko päihteiden käyttösi vähentynyt valvonnan aikana?

Oletko kokenut ahdistuksen tai masennuksen oireita? Onko niillä mielestäsi yhteys tekemiisi rikoksiin?

Onko mielestäsi fyysisellä tai psyykkisellä terveydelläsi ollut vaikutusta tekemiisi rikoksiin? Millä tavalla?

Mitä apua koet saaneesi näihin asioihin valvonnan aikana? Miten näitä asioita on käsitelty valvonnan aikana?

H. Etiikka ja moraal

Mitkä ovat ihanteesi ja arvosi? Elätkö näiden ihanteiden ja arvojen mukaan?

Mihin suuntaan ihanteesi ja arvosi johtavat sinua – jatkamaan rikoksia vai toiseen suuntaan?

Onko rikosten tekeminen muuttanut sinua? Miten?

Minkälaista haluaisit elämäsi olevan?

Mitä tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?

Miten ajattelit pyrkiä näihin tavoitteisiin?

I. Valvonta

Mitkä rikokset ovat mielestäsi vakavimpia ja mitkä vähiten vakavia?

Miten näkemyksesi rikoksista on muuttunut sen jälkeen, kun teit ensimmäisen rikoksesi?

Ovatko rangaistukset mielestäsi yleisesti ottaen kohtuullisia rikoksiin nähden?

Onko omat tuomiosi mielestäsi kohtuullisia rikoksiin nähden?

Miksi luulet, että nuoria määrätään valvontaan?

Mitä hyötyä valvonnasta voisi olla nuorille, kenelle ja mitä?

Mitä ajattelit kun sinut määrättiin valvontaan?

Millaisia odotuksia sinulla oli valvonnan suhteen? Huolestuttiko, jännittikö valvonta sinua?

Millaisia asioita olette käsitelleet valvonnan aikana?

Mistä asioista et haluaisi puhua valvontatapaamisilla?

Mitä olet jäänyt pohtimaan valvontakäynneillä puhutuista asioista?

Miten valvonta on vaikuttanut ajatuksiisi rikosten tekemisestä?

Koetko valvojan samalla tavalla viranomaiseksi kuin esim. poliisin?

Miten sinuun on suhtauduttu valvontakäynneillä?

Onko valvoja pysynyt samana koko valvonnan ajan? (Jos valvoja on vaihtunut, miten se on vaikuttanut?)

Voitko puhua valvojalle avoimesti ja luottamuksellisesti?

Oletko oppinut valvontatapaamisilla jotain itsestäsi?

Mitä haluaisit muuttaa valvonnassa? Miten?

Valvojen haastattelukysymykset

A. Rikosten käsittely

Tietojesi mukaan, milloin nuori alkoi tehdä rikoksia? Mistä rikoksista oli kyse?

Mistä rikoksesta/rikoksista hänet tuomittiin viimeksi?

Minkälaisia rikoksia nuori on pääasiassa tehnyt?

Mitkä ovat mielestäsi tavallisimmat syyt tällaisiin rikoksiin?

Tietojesi mukaan, olivatko nuoren rikos/rikokset suunniteltuja vai tapahtuivatko ne hetken mielijohteesta?

Mikä luulet, että oli nuoren motiivi/syy teoille?

Mitä yhdistäviä tekijöitä nuoren rikoksissa on ollut? (Onko nuori käyttänyt jotain tiettyä tapaa rikoksia tehdessään?)

B. Uusintarikollisuus

Onko nuori syyllistynyt uuteen rikokseen ehdollisen rangaistuksensa aikana tai saanut uusia tuomioita?

Luuletko, että nuoren kynnyks syyllistyä rikokseen oli madaltunut ensimmäisen rikoksen/tuomion jälkeen?

Mitkä ovat sellaisia asioita, jotka saattavat johtaa siihen, että nuori syyllistyisi uudelleen?

Miten nuori voisi välttää näitä asioita?

Mitä nuori laittaa peliin, jos vielä syyllistyy rikoksiin? Mitä seurauksia siitä voisi olla hänelle?

Miten arvioit nuoren riskiä tehdä rikoksia jatkossa?

Mitä asiat estäisivät häntä uusimasta rikosta?

Mitä luulet, että nuori on valmis tekemään sen eteen, ettei uusia rikoksia enää tulisi?

C. Perhe- ja parisuhde

Luuletko, että nuoren perhesuhteet ovat vaikuttaneet rikoksiin syyllistymiseen? Miten?

Jos nuori on parisuhteessa, onko parisuhde vaikuttanut rikoskäyttäytymiseen?

Onko nuoren parisuhde vaikuttanut rikosten uusimiseen? Miten?

Tiedätkö, miten nuoren läheiset ovat suhtautuneet rikoksiin? Ovatko he pystyneet puhumaan tapahtuneesta?

Ovatko rikokset vaikuttaneet tietojesi mukaan nuoren ja hänen läheistensä väleihin?

Mitä nuoren läheiset ajattelevat rangaistuksesta?

D. Sosiaaliset suhteet

Miten luulet nuoren ystäväpiirin vaikuttaneen nuoren rikosten tekemiseen?

Ovatko nuoren ystävät olleet mukana rikoksissa?

Onko mielestäsi nuoren ystäväpiiristä ollut hänelle jotain hyötyä? Entä jotain haittaa?

Onko nuoren ystäväpiiri vaihtunut rikosten välillä/valvonnan aikana?

E. Koulutus, työelämä

Onko rikoksista/tuomioista ollut haittaa nuoren opiskeluille tai työlle? Millaisia?

Onko rikoksista ollut haittaa nuoren koulutukseen tai työhön hakeutumiselle?
Mitä?

F. Taloudellinen tilanne

Onko nuoren taloudellinen tilanne vaikuttanut rikoskäyttäytymiseen? Miten?

Onko nuoren taloudellisessa tilanteessasi tapahtunut muutosta rangaistus-
ajan/valvonnan aikana?

Onko nuorella (ollut) sakkoja/korvauksia maksettavana? Paljonko suurin piir-
tein?

Onko niillä ollut mielestäsi merkitystä siihen, että nuori on syylistynyt uudelleen
rikoksiin? Miten?

G. Terveys

Oliko nuori päihteiden tai huumeiden vaikutuksen alaisena rikoksen aikana?
(Oliko hän käyttänyt päihteitä runsaasti lähiaikoina?)

Luuletko, että päihteiden käytöllä on yhteyksiä nuoren rikoskäyttäytymiseen?
Millä tavalla?

Onko nuoren päihteiden käyttö vähentynyt valvonnan aikana?

Onko nuorella tietääksesi ollut ahdistuksen tai masennuksen oireita? Onko niillä
mielestäsi yhteys nuoren tekemiin rikoksiin?

Onko mielestäsi nuoren fyysisellä tai psyykkisellä terveydelläsi ollut vaikutusta
rikoksiin? Millä tavalla?

Miten näitä asioita on käsitelty valvonnan aikana?

H. Etiikka, moraali

Millainen on nuoren arvomaailma valvonnan aikana saamasi käsityksen mukaan?

Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia nuorella on?

Onko nuorella keinoja, joilla pyrkiä näihin tavoitteisiin?

I. Valvonta

Mitkä rikokset ovat näkemystesi mukaan nuorten mielestä vakavimpia ja mitkä vähiten vakavia?

Oletko huomannut, että nuorten näkemys rikoksista on muuttunut ensimmäisen rikoksen jälkeen jollain tavalla?

Ovatko rangaistukset mielestäsi yleisesti ottaen kohtuullisia rikoksiin nähden?

Kauanko olet ollut nuoren valvojana?

Jättikö nuori käymättä valvontatapaamisella ja jos kyllä, mistä luulet tämän johduneen?

Millaisia asioita olette käsitelleet nuoren kanssa valvonnan aikana?

Oletko huomannut asioita, joista nuori ei halua puhua?

Luuletko, että nuori on jäänyt pohtimaan valvontakäynneillä puhuttuja asioita?

Uskotko, että valvonta on vaikuttanut nuoren ajatuksiin rikosten tekemisestä?

Koetko itsesi valvojana samalla tavalla viranomaiseksi kuin esim. poliisin?

Miten nuori on suhtautunut sinuun valvontakäynneillä?

Onko valvoja pysynyt samana nuoren koko valvonnan ajan? Jos valvoja on vaihtunut, miten se on vaikuttanut valvontasuhteeseen/nuoreen?

Koetko, että nuori voi puhua sinulle avoimesti ja luottamuksellisesti?

Mitä mieltä olet siitä, että nuoria määrätään valvontaan?

Mitä hyötyä valvonnasta voisi olla nuorille, kenelle ja mitä?

Onko ehdolliseen rangaistukseen liitetty valvonta mielestäsi toimiva rangaistusmuoto?

Millaisia odotuksia sinulla on yleisesti nuorten valvonnan suhteen?

Mitä haluaisit muuttaa ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnassa? Miten?